

IUSTORIA 2026

**У СЕНЦИ ИМПЕРИЈА
IN THE SHADOW OF
EMPIRES**

**АПСТРАКТИ
ABSTRACTS**

SADRŽAJ / TABLE OF CONTENTS

ПРОГРАМ / PROGRAMME.....	4
Miljan Stojanović <i>DIVIDE ET IMPERA AS AN INSTRUMENT OF IMPERIAL GOVERNANCE: A LEGAL-HISTORICAL ANALYSIS AND CONTEMPORARY MANIFESTATIONS</i>	10
Maria Monika Miš ILLEGAL ALIENS VS BARBARIANS, OR AMERICAN AND ANCIENT ROMAN PERSPECTIVES ON IMMIGRATION	11
Petar Đorđević <i>CONTINUATIO IMPERII</i> AFTER THE FALL OF ROME: ECCLESIASTICAL AUTHORITY AND CANON LAW AS CUSTODIANS OF ROMAN LEGAL TRADITION	13
Александра Стоиљковић ПОЛОЖАЈ УДОВИЦЕ У РИМСКОМ ПРАВУ.....	14
Урош Тутуновић ФОРМА КАО БИТАН ЕЛЕМЕНТ УГОВОРА У РИМСКОМ ПРАВУ, СА ОСВРТОМ НА САВРЕМЕНО ПРАВО.....	15
Тијана Видаковић ДЕКОМПОЗИЦИЈА ЈУСТИНИЈАНСКОГ ДУАЛИЗМА <i>ARRHA</i> -Е У ОИЗ-У: ФУНКЦИОНАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА РИМСКОГ ТРАНСПЛАТА.....	16
Андрија Б. Мирковић ХРИСТИЈАНИЗАЦИЈА РИМСКОГ ПРАВА У ВИЗАНТИЈИ: ЕКЛОГА И ПРОХИРОН	17
Живан Лабус УТИЦАЈ ВИЗАНТИЈЕ НА РАЗВОЈ ДРЖАВНОГ ПРАВА СРЕДЊОВЈЕКОВНЕ БОСНЕ	18
Лазарела Гарибовић ИЗМЕЂУ ОБИЧАЈА И ИМПЕРИЈЕ: ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ У ДУШАНОВОМ ЗАКНИКУ	19
Marko Andrejević ISAURIANS: SECOND-CLASS CITIZENS OF THE EMPIRE	20
Petar Simonoski TWO EMPERORS, ONE EMPIRE: IMPERIAL LEGITIMACY AND THE CAROLINGIAN-BYZANTINE RIVALRY AFTER THE CORONATION OF CHARLEMAGNE.....	22
Andrea Bertaccini IMPERIAL LEGALITY BETWEEN RITUAL AND NORM (14TH–16TH CENTURIES): SYMBOLS AND ALLEGORIES IN LEGAL TREATISES.....	23
Romain Hartung WRITING AGAINST EMPIRES: ANCIENT AND MODERN KNOWLEDGE HARNESSSED IN THE STRUGGLE AGAINST ABSOLUTE ROYAL SOVEREIGNTY BY ALTHUSIUS IN HIS <i>POLITICA METHODICE DIGESTA</i>	24
Jan Košir <i>IUS SPOLII</i> IN THE <i>ERBLANDE</i> – HOW A 'MOST WICKED CUSTOM' BECAME AN ENGINE OF HABSBURG CENTRALISATION	26
Невена Маравић ОСВАЈАЊА ЏИНГИС-КАНА И СТВАРАЊЕ МОНГОЛСКЕ ИМПЕРИЈЕ.....	27
Арон Чех МЕХМЕД-ПАША СОКОЛОВИЋ И ОБНОВА СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ У ОСМАНСКОМ ЦАРСТВУ	29
Наталија Мићић ВЕЛИКА ПОХАРА ПЕРАСТА.....	29
Тамара Чукић ПОЛОЖАЈ СРБА У ХАБЗБУРШКОМ ЦАРСТВУ У ВРЕМЕ МАРИЈЕ ТЕРЕЗИЈЕ.....	31
Милена Ђоровић УВОЂЕЊЕ НАРОДНЕ ВОЈСКЕ И ПОКУШАЈ БАЛКАНСКОГ САВЕЗА ЗА ВРЕМЕ КНЕЗА МИХАИЛА ОБРЕНОВИЋА	32
Миа Терзић САНСТЕФАНСКИ МИР И БЕРЛИНСКИ КОНГРЕС И ОДНОСИ РУСИЈЕ, СРБИЈЕ И БУГАРСКЕ.....	33
Анастасија Јовановић МАЈСКА ДЕКЛАРАЦИЈА: ПРИВРЖЕНОСТ ХАБЗБУРШКОМ ЦАРСТВУ ИЛИ ПОКУШАЈ СРЕДЊЕГ РЕШЕЊА.....	33
Иван Маринковић СРПСКИ ПИСЦИ-ДИПЛОМАТЕ ИЗМЕЂУ ПРВОГ И ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА И ЊИХОВ ДОПРИНОС ДОМАЋОЈ ДИПЛОМАТИЈИ	35

Јован Ђоровић

УТИЦАЈ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ НА ИДЕОЛОШКЕ ПОГЛЕДЕ КОМУНИСТИЧКИХ ВЛАСТИ СФРЈ, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ФОРМИРАЊЕ РЕПУБЛИЧКИХ ГРАНИЦА

Luaysan Valeeva

IMPERIAL JUSTICE VS. LOCAL CUSTOMS: CODIFICATION AND JUDICIAL REFORM IN THE RUSSIAN EMPIRE AS INSTRUMENTS OF LEGAL UNIFICATION 36

Sara Jovanović

THE INFLUENCE OF THE AUSTRIAN EMPIRE ON THE SERBIAN CIVIL CODE AND ITS IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF THE LEGAL PROFESSION 37

Andrey Andreyevich Kiosov

TRENDS IN LEGAL CONTINUITY IN THE HISTORY OF RUSSIAN LAW AND STATE 38

Filip Novaković

CRIMINAL JUSTICE IN THE SHADOW OF EMPIRE – THE TRANSFORMATION OF CRIMINAL LAW IN BOSNIA AND HERZEGOVINA DURING AUSTRO-HUNGARIAN ADMINISTRATION (1878–1918) 39

Alexander Yuryevich Zakharov

THE TERRITORIAL STRUCTURE OF THE RUSSIAN EMPIRE IN THE 19TH – EARLY 20TH CENTURIES 40

Aleksandra Rakhmanova

A RIGHT TO INVADe – DISRAELI’S VIEW OF BRITISH POLICY IN AFRICA IN THE 1860-70S 41

Peter Odrich

POST-IMPERIAL SUPRANATIONALITY: THE DEATH AND REBIRTH OF EMPIRE IN INTERWAR INTERNATIONAL LEGAL PRACTICE 42

Iniyān A. Tamil

SOFT POWER, HARD LAW: INFORMAL EMPIRES AND LEGAL NORM EXPORT IN CONTEMPORARY CLIMATE GOVERNANCE 44

Gabriela Szota

BETWEEN CUSTOM AND AUTHORITY: THE SURVIVAL OF AMAZIGH CUSTOMARY LAW IN NORTH AFRICA 45

Natalia Bieniek

BETWEEN LEGAL RECOGNITION AND PRACTICAL LIMITATIONS: THE SÁMI IN THE NORWEGIAN LEGAL ORDER 46

Viktor Norkin

BYZANTINE TRADITION OF CANON LAW IN THE TEXTS OF RUSSIAN OLD BELIEVERS OF THE URALS IN THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY 48

Marta Brodziak

COLOMBIAN CIVIL LAW IN A HISTORICAL PERSPECTIVE: FOREIGN INFLUENCES AND LEGAL PLURALISM 49

Marta Pilarska

CAN DECOLONIAL PHILOSOPHY TRANSFORM LAW? SUMAK KAWSAY AND THE STRUGGLE AGAINST ANTHROPOCENTRISM IN ECUADOR 50

СЕДМА МЕЂУНАРОДНА СТУДЕНТСКА КОНФЕРЕНЦИЈА SEVENTH INTERNATIONAL STUDENT CONFERENCE

IUSTORIA 2026

У СЕНЦИ ИМПЕРИЈА IN THE SHADOW OF EMPIRES

11-13. MAY 2026.

Конференцијска сала Правног факултета / Conference Hall of the Faculty of Law

Параметри за онлајн приступ / Parameters for online access – Cisco Webex:

Meeting link: <https://pravni.webex.com/pravni/j.php?MTID=m1353d4fdf1665768eac5e303b02ff864>

or: Meeting number: 2741 139 9715

Password: Empire2026 (36747320 when dialing from a video system)

ПРОГРАМ / PROGRAMME

ДАН 1 – 11. МАЈ | DAY 1 – MAY 11TH

09:00 Регистрација учесника / Registration of participants

09:30 Opening of the conference:

Prof. Dr Bojan Milisavljević, Dean of the University of Belgrade Faculty of Law

Prof. Dr Dalibor Đukić, Vice-Dean for International Cooperation

Prof. Dr Nina Kršljanin, Chair of the Organising Committee

09:55 Фотографисање учесника / Photographing of participants

10:00 **FIRST KEYNOTE LECTURE:**

Prof. Dr Natale Rampazzo
(University Federico II of Naples)
Imperium sine fine

Discussion

11:30 Пауза за кафу / Coffee-break

11:45 **Session 1:**

Imperium sine fine: The Legacy of Rome

Chair: Dr Vukašin Stanojlović

Miljan Stojanović

(University of Belgrade Faculty of Law)

Divide et Impera as an Instrument of Imperial Governance: A Legal-Historical Analysis and Contemporary Manifestations

Maria Monika Miś

(University of Warsaw Faculty of Law and Administration)

Illegal Aliens vs Barbarians, or American and Ancient Roman Perspectives on Immigration

Petar Đorđević

(University of Niš Faculty of Law)

Continuatio Imperii after the Fall of Rome: Ecclesiastical Authority and Canon Law as Custodians of Roman Legal Tradition

Discussion

11:30 Пауза за кафу / Coffee break

13:00

Сесија 2:

Римско право и његови одједи

Председава: проф. др Валентина Цветковић-Ђорђевић

Александра Стоиљковић
(Правни факултет Универзитета у Београду)
Положај удовице у римском праву

Урош Тутуновић
(Правни факултет Универзитета у Београду)
Форма као битан елемент уговора у римском праву, са освртом на савремено право

Тијана Видаковић
(Правни факултет Универзитета Доња Горица)
Деконпозиција јустинијанског дуализма $\alpha\theta\eta\alpha$ -е у ОИЗ-у: Функционална трансформација римског транспланта

Дискусија

14:00

Ручак / Lunch

15:00

Сесија 3:

Ромеји и Словени: Царство на Балкану

Председава: др Тамара Илић

Андрија Мирковић (онлајн)
(Правни факултет Универзитета у Београду)
Еклога и Прохирон као примјер христијанизације римског права

Живан Лабус
(Правни факултет Универзитета у Бањој Луци)
Утицај Византије на развој државног права средњовјековне Босне

Лазарела Гарибовић
(Правни факултет Универзитета у Београду)
Између обичаја и империје: телесне казне у Душановом законуку

Дискусија

16:30

Организована посета Музеју Николе Тесле / Organised visit to the Nikola Tesla Museum

ДАН 2 – 12. МАЈ | DAY 2 – MAY 12TH

10:00

SECOND KEYNOTE LECTURE:

Dr Srđan Pirivatrić

(Institute of Byzantine Studies of the Serbian Academy of Sciences and Arts)

Stefan Dušan, a Roman Emperor

11:30

Discussion

11:45

Session 4:

European Imperial Ideologies

Chair: Ass. Lect. Đorđe Stepić

Marko Andrejević
(University of Belgrade Faculty of Philosophy, Department of History)
Isaurians: Second-Class Citizens of the Empire

Petar Simonoski (online)
(Ss. Cyril and Methodius University in Skopje Faculty of Philosophy)
Two Emperors, One Empire: Imperial Legitimacy and the Carolingian–Byzantine Rivalry After the Coronation of Charlemagne

Andrea Bertaccini (online)
(University of Bologna)
Imperial Legality Between Ritual and Norm (14th–16th Centuries). Symbols and Allegories in Legal Treatises

Romain Hartung

(University of Paris X Nanterre and the École Normale Supérieure of Paris)

Writing Against Empires: Ancient and Modern Knowledge Harnessed in the Struggle Against Absolute Royal Sovereignty by Althusius in his Politica Methodice Digesta

Jan Košir

(University of Ljubljana Faculty of Law)

Ius Spolii in the Erblande – How a 'Most Wicked Custom' Became an Engine of Habsburg Centralisation

Discussion

13:30 Ручак / Lunch

14:30 Сесија 5:

Монголи, Османлије и Хабзбурзи – на међама Старог света

Председава: проф. др Далибор Ђукић

Невена Маравић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Освајања Џингис-кана и стварање Монголске империје

Арон Чех

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Мехмед-паша Соколовић и обнова Српске патријаршије у Османском царству

Наталија Мићић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Велика похара Пераста

Тамара Чукић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Положај Срба у Хабзбуршком царству у време Марије Терезије

Дискусија

15:45 Пауза за кафу / Coffee break

14:30 Сесија 6:

Империје и Балкан од половине 19. до половине 20. века

Председава: проф. др Нина Кршљанин

Милена Ћоровић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Увођење народне војске и покушај Балканског савеза за време кнеза Михаила Обреновића

Миа Терзић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Санстефански мир и Берлински конгрес и односи Русије, Србије и Бугарске

Анастасија Јовановић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Мајска декларација: приврженост Хабзбуршком царству или покушај средњег решења

Иван Маринковић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Српски писци-дипломате између Првог и Другог светског рата и њихов допринос домаћој дипломатији

Јован Ћоровић

(Правни факултет Универзитета у Београду)

Утицај социјалистичког покрета у Краљевини Србији на идеолошке погледе комунистичких власти СФРЈ, са посебним освртом на формирање републичких граница

Дискусија

ДАН 3 – 13. MAJ | DAY 3 – MAY 13TH

10:00 THIRD KEYNOTE LECTURE:

Ass. Prof. Dr Vyacheslav Kondurov

(St Petersburg State University Faculty of Law)

Civilization-State and Empire: New Forms of Imperialism in International Law

Discussion

11:30 Пауза за кафе / Coffee-break

11:45 Session 7:

Empires and Lawmaking: Modern Russian and Serbian Experience

Chair: Ass. Prof. Dr Vyacheslav Kondurov

Andrey Andreyevich Kiosov (online)

(St. Petersburg State University Faculty of Law)

Trends in Legal Continuity in the History of Russian Law and State

Lyaysan Valeeva (online)

(Kazan (Volga Region) Federal University Faculty of Law)

Imperial Justice vs. Local Customs: Codification and Judicial Reform in the Russian Empire as Instruments of Legal Unification

Sara Jovanović

(University of Belgrade Faculty of Law)

The Influence of the Austrian Empire on the Serbian Civil Code and Its Impact on the Development of the Legal Profession

Filip Novaković

(University of Zenica Faculty of Law)

Criminal Justice in the Shadow of Empire – The Transformation of Criminal Law in Bosnia and Herzegovina during the Austro-Hungarian Administration (1878–1918)

Alexandr Yuryevich Zakharov (online)

(All-Russian State University of Justice)

The Territorial Structure of the Russian Empire in the 19th – Early 20th Centuries

Discussion

13:30 Ручак / Lunch

14:30 Session 8:

Multinationalism and Imperialism: Shifting Landscapes of Imperial Influence

Chair: Prof. Dr Miloš Stanković

Aleksandra Rakhmanova (online)

(St. Petersburg State University Institute of History)

"A Right to Invade": Disraeli's View of British Policy in Africa in the 1860-70s

Peter Odrich

(Max Planck Institute for Legal History and Legal Theory)

Post-Imperial Supranationality: the Death and Rebirth of Empire in Interwar International Legal Practice

Tamil Iniyar A. (online)

(Central University of Tamil Nadu)

Soft Power, Hard Law: Informal Empires and Legal Norm Export in Contemporary Climate Governance

Discussion

15:30 Пауза за кафе / Coffee break

15:45

Session 9:

Empires and Traditional Communities in the Modern Age

Chair: Prof. Dr Branko Rakić

Gabriela Szota

(University of Warsaw Faculty of Law and Administration)

Between Custom and Authority: The Survival of Amazigh Customary Law in North Africa

Natalia Bieniek

(University of Warsaw Faculty of Law and Administration)

Between Legal Recognition and Practical Limitations: The Sámi in the Norwegian Legal Order

Viktor Norkin

(Ural Federal University/Yekaterinburg Orthodox Theological Seminary)

Byzantine Tradition of Canon Law in the Texts of Russian Old Believers of the Urals in the Second Half of the 20th Century

Marta Brodziak (online)

(University of Warsaw Faculty of Law and Administration)

Colombian Civil Law in a Historical Perspective: Foreign Influences and Legal Pluralism

Marta Pilarska (online)

(University of Warsaw Faculty of Law and Administration)

Can Decolonial Philosophy Transform Law? Sumak Kawsay and the Struggle Against Anthropocentrism in Ecuador

Discussion

Closing of the conference

This conference was supported by:

**Serbian
Law
Society**
1835

<https://www.lawsociety.rs/>

Abstracts

Апстрактти

DIVIDE ET IMPERA AS AN INSTRUMENT OF IMPERIAL GOVERNANCE: A LEGAL-HISTORICAL ANALYSIS AND CONTEMPORARY MANIFESTATIONS

The governance policy that developed within the framework of the Roman Empire not only left a profound mark on contemporary legal systems, but also shaped the perception of modern diplomacy and established foundational principles still employed by powerful states within contemporary international relations. If Ancient Greece is considered the cradle of modern democracy, Rome may justifiably be regarded as the cradle of diplomacy. This paper aims to examine the genesis, development, and transformation of one of the most significant principles of political and legal governance throughout history, namely the doctrine of *divide et impera* (“divide and rule”). Although this principle is most commonly associated with the political practices of imperial rule, its essence transcends the boundaries of mere political strategy and extends into the sphere of law, where it manifests through institutional, normative, and status-based divisions of the population. The primary objective of this paper is to demonstrate that *divide et impera* was not merely an instrument for maintaining power, but also a significant factor in shaping the legal systems of empires, whose echoes can still be recognized in contemporary legal orders.

The central hypothesis of this study is based on the assertion that the principle of *divide et impera*, although historically rooted in imperial structures of power, has over time transformed into more complex and subtle legal mechanisms of differentiation that persist in various forms to this day. Traces of this principle are particularly evident in contemporary institutional and normative inequalities present within modern societies. This raises several key research questions: To what extent is power itself an instrument of governance? What type of power is required to establish dominance over other communities? To what extent does discrimination function as a tool of governance? The research is grounded in the legal-historical method, complemented by comparative and theoretical approaches, in order to trace both the continuity and discontinuity of this principle from antiquity to the modern era. Additionally, the study employs the normative method, aimed at analyzing legal rules through which this principle has been established and maintained throughout history. Logical methods, particularly syllogistic reasoning and deductive analysis, are also applied to ensure that the conclusions reached are methodologically sound and theoretically grounded.

The paper first examines the emergence and application of the principle of *divide et impera* within the Roman Empire. Particular attention is devoted to the legal mechanisms through which this strategy was implemented both during the existence of the Empire and in subsequent periods. In order to effectively govern a vast and ethnically heterogeneous territory, Roman authorities developed a system of legal distinctions among different categories of the population, such as citizens, Latins, peregrini, and slaves. These distinctions did not serve merely social or political purposes, but were formalized through legal norms that regulated the scope of rights and obligations assigned to each group. In this way, law functioned as an instrument for maintaining hierarchy and control, which represents a fundamental characteristic of imperial governance.

Special emphasis is placed on the analysis of the legal status of citizenship and its expansion, particularly following the enactment of the *Constitutio Antoniniana*, which formally extended Roman citizenship to all free inhabitants of the Empire. From the perspective of discrimination — both positive and traditional — it is crucial to examine how the Romans instrumentalized differences within the population in order to consolidate power and establish legitimacy. Of particular interest is the manner in which selective and gradual extension of rights contributed to the stabilization of imperial rule. Although this measure is often interpreted as a step toward legal unification, the paper argues that numerous factual and normative

distinctions persisted even after its enactment, thereby enabling the continued application of division as a tool of governance. In other words, formal equality did not necessarily translate into substantive legal equality, which constitutes one of the key arguments of this study.

The paper further explores the transformation of this principle in later historical periods, including the Byzantine Empire and other imperial structures, in which *divide et impera* adapted to new social and religious contexts. The principle thus demonstrates both its resilience and its practical applicability, extending beyond the Roman context and continuing to operate within subsequent imperial systems. In Byzantine law, this principle was reflected in the existence of different legal regimes for various social and religious groups, thereby enabling the preservation of stability within a multi-ethnic and multi-religious society. In this sense, law continued to function simultaneously as an instrument of differentiation and integration, highlighting its dual role within imperial governance.

In the final part of the paper, attention is directed toward contemporary manifestations of the principle of *divide et impera*, with the aim of demonstrating that, although classical empires have disappeared, their legal patterns have not entirely vanished. On the contrary, modern legal and political systems continue to exhibit various forms of normative and institutional differentiation, such as distinct legal regimes for citizens and non-citizens, regional inequalities within supranational organizations, and asymmetrical relations between states. These phenomena suggest that the principle of division remains operative, albeit in a transformed form adapted to contemporary ideals of democracy and formal equality.

The focus of the paper is thus directed toward the analysis of law as a medium through which these divisions are legitimized and sustained. Unlike in antiquity, where such divisions were openly expressed, contemporary legal systems tend to obscure them through formal principles of equality, making their identification and critical assessment more challenging. It is precisely in this context that the significance of this research lies — in revealing the continuity of a historical principle which, despite its transformation, continues to play a crucial role in shaping legal relations.

Within its analytical framework, the paper ultimately seeks to confirm the initial hypothesis by demonstrating that *divide et impera* represents not only a historical category, but also an analytical tool for understanding contemporary legal systems. Through a legal-historical analysis, it is shown that empires, by using law as an instrument of division, established and maintained their authority, and that these patterns persist today in a modified form. This conclusion opens the way for further research, particularly in examining the relationship between law, power, and social inequality in the modern world.

Maria Monika Miś

University of Warsaw Faculty of Law

ILLEGAL ALIENS VS BARBARIANS, OR AMERICAN AND ANCIENT ROMAN PERSPECTIVES ON IMMIGRATION

The presentation will begin with the introduction of the pervasive comparison of the Roman Empire with the current United States of America in contemporary American political rhetoric, the purpose of this comparison being the cautionary tale of barbaric invasions leading to the fall of the Western Roman Empire – and the fear of the USA succumbing to a similar fate through the invasion of “illegal aliens”. The question of the accuracy of the analogy will be raised, and the need to comprehend the differences and similarities between the American approach to illegal aliens and Roman approach to barbarians will be presented as the purpose of the presentation.

The first section of the presentation will focus on the American approach to immigration. The term “illegal alien” and its origins will be explained. The rising negative perception of immigrants, undocumented

immigrants in particular, will be described as originating from concerns about the economic strain of suppressed wages and erosion of national culture. The difference between documented and undocumented migrants will be presented, as well as the legal position of undocumented migrants – especially detention centres and deportations. Then the law of *ius soli* and the controversy surrounding birth right citizenship will be portrayed as a further complication of the issue of undocumented immigration, including recent proposals to limit or eliminate this form of obtaining citizenship. Lastly, a further effort to limit illegal immigration in the form of building a wall on the US-Mexican border will be mentioned.

The second section will contrast the information presented beforehand with the Roman approach. The Roman term “barbarian” will be defined, and the lack of any mention of the word “immigration” in historical sources will be noted; however, the notion of applying such a term to better understand the Roman approach to foreigners will be proposed as academically beneficial for the sake of comparison. The first main divergence from the American reality in the form of a different view on borders – as oftentimes not a fixed but a fluid boundary, understood more as doorways of controlled access (ex. Hadrian’s wall and its half-a-mile apart gateways) rather than limits of movement – will thus be discussed. Then the animosity towards barbarians will be shown more as arising from military threats, which are non-existent from current US immigrants, than from concerns about immigration for labour; the commonness and social acceptance of barbarians taking on jobs in the Empire will be put forward as a stark difference to the USA.

Next a similarity between the two empires’ concept of immigration will be noted: the similarity of a contradictory public opinion towards foreigners as both essential historically and threatening to the state. The American fear of the formation of states within a state and the erosion of a national culture will be compared with the mixed Roman sentiment of “Rome conquered Greece, but Greece conquered Rome”. However, then the strong focus of the Romans on assimilation of conquered territories and the idea of “unity amongst diversity” will be highlighted, and later on the myth of *ius migrandi*, understood as migration as a privilege restricted to a chosen group of people, will be dispelled. A brief overview of archaeological evidence (such as epigraphic evidence of foreign names commonly appearing in Roman population records) to support this claim will be presented. Lastly, the multitude of ways of obtaining Roman citizenship will be explained (the five main mechanisms: military service, promotion through Latin rights, discretionary grants to families, grants to entire communities, and the manumission of slaves) for the purpose of underlying the openness of the Roman legal system to what we would nowadays call immigrants.

The presentation will conclude with the assertion that while there may be some commonalities between the American and Roman approach to immigration, these two empires represent diverging views on the treatment of foreigners within their borders. The modern empire excludes immigrants on the basis of economic concerns; the ancient empire, despite its weariness about the possibility of barbaric invasions, insisted on a policy of assimilation and cultural exchange. The comparison between the two is thus superficial and draws an inaccurate parallel between the fall of the Western Roman Empire and the possible fate of the United States of America.

CONTINUATIO IMPERII AFTER THE FALL OF ROME: ECCLESIASTICAL AUTHORITY AND CANON LAW AS CUSTODIANS OF ROMAN LEGAL TRADITION

The fall of the Western Roman Empire in 476 is traditionally interpreted as the end of the ancient world and the beginning of a new, “barbarian” era. However, modern historiography and legal scholarship increasingly emphasize that this event represented primarily a political rupture, while legal and institutional continuity remained largely intact. This paper argues that the Church —through its institutions, councils, and the developing body of canon law —became the key bearer of the *Continuatio imperii*, that is, the continuation of Roman legal tradition in the post-Roman world. The aim of the paper is to demonstrate that canon law, both in the East and in the West, functioned as a channel for the transmission of Roman legal heritage, and that through ecclesiastical structures a legal culture was preserved which would shape medieval Europe and the Byzantine Commonwealth.

The first part of the paper examines the legal context of the fifth and sixth centuries, with particular attention to the fact that many Roman institutions continued to function after 476. Although political sovereignty passed into the hands of barbarian kings, the legal order was not dismantled: Roman populations continued to live under *ius Romanum*, while the Church, as the most stable institution of Late Antiquity, assumed a significant portion of public-law functions. Bishops acted as judges, arbiters, and administrators of local communities, while dioceses and parishes largely inherited the administrative structure of the late Roman state. This institutional continuity represents the first layer of the *Continuatio imperii*.

The second part of the paper focuses on the ecumenical councils and the early normative activity of the Church, which played a decisive role in preserving Roman legal methodology. The canons of Nicaea, Constantinople, Chalcedon, and other councils show a clear dependence on Roman legal categories such as *persona*, *status*, *successio*, *obligatio*, and *aequitas*. Conciliar rules not only regulated the internal life of the Church but in many areas assumed the role of civil legislation, particularly in matters of family and inheritance law. This demonstrates that the Church adopted and further developed Roman legal technique, including systematization, interpretation, and the application of general legal principles. Special attention is devoted to the African Church, whose councils in Carthage and Hippo left a profound mark on the development of Western canon law. The African canons, known for their legal precision and institutional maturity, entered early Western canonical collections and became foundational for later compilations. This is significant because the African tradition represents one of the clearest examples of the direct transmission of Roman legal culture into the ecclesiastical sphere.

The third part of the paper examines the development of canon law in the West, with emphasis on early collections such as the *Collectio Dionysiana*, *Collectio Hispana*, and *Quesnelliana*. These compilations represent the first attempts to systematize conciliar canons and papal decretals, and their structure and methodology clearly reflect Roman legal tradition. Papal decretals, as a new form of normative act, functioned as a continuation of the Roman *constitutiones principum*, thereby positioning the papacy as the guardian and interpreter of the legal order. This process culminated in the twelfth century with Gratian’s *Decretum*, rightly considered a “new *Corpus iuris*,” as it introduced legal logic, systematization, and interpretative methods derived from Roman law.

The fourth part of the paper addresses the East, that is, the Byzantine model of the *Continuatio imperii*. Unlike the West, where political continuity was interrupted, in Byzantium the idea of Roman statehood persisted without rupture. Justinian’s codification represents the pinnacle of this process, and its influence on canon law is evident in the development of the *nomocanons* —synthetic collections combining

civil and ecclesiastical law. These collections became the foundation of the legal order of the Orthodox world and were transmitted to the Slavic lands, particularly through Saint Sava's „Zakonopravilo“. In this way, Byzantine legal tradition became a key channel for the transmission of Roman law into medieval Serbia, Bulgaria, and Russia. The final part of the paper emphasizes that canon law, as a unified legal system encompassing the entire Christian world, constituted the most important mechanism for preserving Roman legal culture. Ecclesiastical institutions, through their stability, educational role, and normative activity, enabled Roman law to survive centuries of political upheaval and to become the foundation of European legal civilization. The *Continuatio imperii* is therefore not merely a historical concept but a key to understanding the long duration of Roman law and its influence on later legal systems.

The paper concludes that the Church, through its institutions and its law, acted as the principal bearer of legal continuity after the fall of Rome, and that it was precisely through canon law that Roman legal tradition was preserved and transformed, shaping both the Western European and Byzantine legal spheres. This process represents one of the most significant examples of the long endurance of legal ideas in history.

Александра Стоиљковић

Универзитет у Београду – Правни факултет

ПОЛОЖАЈ УДОВИЦЕ У РИМСКОМ ПРАВУ

Рад је посвећен анализи правног и друштвеног положаја удовице у римском праву, са циљем да се покаже на који начин су правне норме обликовале и ограничавале њену позицију у оквиру породице и ширег друштвеног поретка. Полазиште представља чињеница да су агнатско сродство и патријархална организација породице имали централно место у римском праву, услед чега удовица није заузимала позицију у самом средишту правног система. Њен статус остајао је у сенци доминантних института, пре свега *patria potestas* и *tutela mulierum*, који су у значајној мери одређивали њен правни положај. Посебна пажња посвећена је разлици између брака *cum manu* и *sine manu*, будући да је управо та дистинкција имала пресудан утицај на положај удовице. У оквирима агнатског система, упркос друштвеном значају брака, удовица – осим у случају брака *cum manu*, који временом постаје све ређи – по правилу није имала статус законитог наследника. Ово јасно указује да римско право није примарно тежило заштити брачне заједнице као такве, већ очувању породичне имовине међу агнатским сродницима. Ипак, удовица није била у потпуности лишена правне заштите. Постојали су одређени механизми који су јој омогућавали материјалну сигурност, као што су легати (*legatum*), плодоуживање (*ususfructus*) и повраћај мираза (*dos*). Ови инструменти су у пракси ублажавали строгост законског наслеђивања заснованог на агнатском сродству, иако су често зависили од воље тестатора, што указује на свест о потреби да се положај удовице коригује и ван строгих законских оквира. У раду се анализира и институција *tutela mulierum*, која је формално ограничавала правну способност жена, укључујући и удовице које су, након смрти мужа, постајале *sui iuris*. Иако је у класичном праву улога татора често била сведена на формалност, само постојање ове установе сведочи о дубоко укорењеним патријархалним схватањима о „слабости“ женског пола. С друге стране, римско право је познавало и изузетке од овог режима. Тако је, на пример, институт *ius liberorum* омогућавао женама са одређеним бројем деце већу правну самосталност и повољнији положај у наследним односима. Посебно поглавље посвећено је питању поновног брака удовица, кроз који се јасно уочавају промене у друштвеним вредностима. У ранијем периоду доминирао је идеал *univira*, који је наглашавао верност једном мужу. Међутим, у доба Принципата, нарочито кроз законодавство цара Августа (*leges Iuliae* и *lex Papia Poppaea*), поновни брак је био подстицан као део шире демографске политике. У том контексту, удовица постаје значајан фактор у репродукцији

друштва, док се њен лични избор све више подређује интересима државе. У познијем периоду, под утицајем хришћанства, поново се наглашава вредност уздржаности, те се поновни брак више толерише него што се активно подстиче. Истовремено, уводе се и одређене имовинске последице поновног брака, попут губитка права плодуюживања или ограничења у наслеђивању, што указује на настојање да се заштите интереси деце из првог брака и очува породична имовина. На основу закључака до којих се дошло у раду може се закључити да је положај удовице у римском праву био резултат сложене интеракције правних норми, друштвених вредности и интереса државе. Она се често налазила на маргини правног система, без јасно дефинисаног и самосталног статуса. Ипак, управо кроз развој различитих правних механизма уочава се да је римско право, упркос својој формалној строгости, показивало одређени степен флексибилности, омогућавајући прилагођавање конкретним животним ситуацијама.

Урош Тутуновић

Универзитет у Београду – Правни факултет

ФОРМА КАО БИТАН ЕЛЕМЕНТ УГОВОРА У РИМСКОМ ПРАВУ, СА ОСВРТОМ НА САВРЕМЕНО ПРАВО

Без обзира на чињеницу да је прошло 1550 година од пада западног Римског царства, утицај римског права на уговорно право, поједине уговоре, форму уговора и облигационо право уопште је немерљив. Битно је да се истакне да римски правници ни једној грани права нису посветили своје радове и труд, као што су облигационо право и из тих разлога је ово права прилика да дотакнемо и део римског права који се односи на контракте (уговоре), који представљају свакодневицу у правном животу и без којих би право било много успореније, али и форми која како успорава правни промет, тако и обезбеђује правну сигурност када субјекти желе да свој однос уреде путем уговора. Форма уговора јесте облик у ком се изјављује правно релевантна воља. Када две стране закључују уговор, форма тог уговора представља облик у којем је изражена заједничка воља уговорних страна. Форма представља посебан услов за закључење уговора како у римском праву, тако и данас, што значи да поред испуњења општих услова за настанак уговора, уговорне стране морају да заодену сагласност у одговарајућу форму. Старо цивилно право је познавало само усмену форму и она није била присутна само у уговорном праву, већ се користила за остваривање сваког субјективног права и једино је остваривање истих било могуће путем свечаних речи и ритуалних гестова. Најважнији вербални контракт (контракт изражен у усменој форми) и први и најстарији контракт уопште био је стипулација (спонзија у свом најархаичнијем облику). До посткласичног римског права форма се схватала као појава која се поштује као наслеђе традиције, док на почетку Домината, почиње да се схвата као начин изјављивања воље уговорних страна, и то схватање форме се задржало до данас. У савременом праву, како Републике Србије, тако и других земаља усвојен је принцип неформалности, како би правни промет био што убрзанији, јер форма поред обезбеђења правне сигурности, успорава правни промет и та чињеница је почела да се увиђа још у принципату и нарочито се такав приступ примењивао у доминату за време владавине Цара Диоклецијана. Када је у питању реална форма, за извршење обавезе из реалних контраката, била је потребна предаја ствари. Римско право је као реалне уговоре познавало, зајам *mutuum*, уговор о послузи, остави и залози, а исте уговоре познавао је до 1946. године и Српски грађански законик и до 2016. године Француски грађански законик. У класичном праву, а још више у посткласичном литерални контракти, то јест писана форма постаје средство да се обезбеди доказ о постојању садржине правног посла, на основу чега пандектистика у 19 веку ствара нову институту форму *ad probationem* (доказну форму), док у старом цивилном праву то није био случај, јер се писана форма није много ценила. Обична писмена форма је била присутна како у

римском, тако и у савременом праву, али постоје и претече квалификоване писмене форме попут документа са клаузулом о стипулацији, који представља претечу форме јавно потврђене исправе, као и хирограф и синграфа који представљају претечу форме јавно састављене исправе. Врхунац које је римско право постигло у вези развоја облигационог права оставило је дубоког трага у праву различитих држава и правној науци држава које припадају евроконтиненталном систему права, па и англосаксонском. Што се тиче конкретно форме уговора, да није било писане форме у римском праву, не би било ни савремене електронске форме, с тим што не можемо да тврдимо да је римска држава заслужна за развој рачунара и модерних технологија. Иза нас остаје питање, да је Римска држава у сва четири периода водила само освајачке ратове и увек побеђивала, да ли би облигационо право и право које се односи на форму уговора било још развијеније? Оно што би сигурно данас убрзало промет и на практичнији и бољи начин регулисало форму уговора и материју облигационог права уопште, као и других грана права (конкретно грађанско правних- стварно, наследно, породично право...) јесте доношење Грађанског законика Републике Србије, с обзиром на чињеницу да наше позитивно право нема прописану форму уговора о поклону и послузи покретних ствари и да је у случају спорне ситуације неопходан увид у предратне прописе (Српски грађански законик из 1844. године) и судску праксу и да је судији остављено дискреционо право да примени или не примени исте. То нам говори о величини законописачког рада чувеног правника Јована Хаџића и утицају Српског грађанског законика из 1844. године (самим тим и римског права) на даљи ток развоја грађанског права у Републици Србији и шире. Најискреније се надам да ће савремени Грађански законик Републике Србије успети на погодан начин да регулише питање форме уговора о поклону и послузи покретних ствари, као и многа друга питања, јер уређење конкретно тог питања на адекватан начин побољшава правну сигурност грађана и бољи положај будућих уговорних страна већ наведених уговора. Морам да узмемо у обзир да за сада постоји пет књига нацрта Грађанског законика Републике Србије и да су у његову израду до сада уложена средства у вредности од милион евра и више, а још увек није донет.

Тијана Видаковић

Универзитет Доња Горица – Факултет правних наука

ДЕКОМПОЗИЦИЈА ЈУСТИНИЈАНСКОГ ДУАЛИЗМА *ARRHA*-Е У ОИЗ-У: ФУНКЦИОНАЛНА ТРАНСФОРМАЦИЈА РИМСКОГ ТРАНСПЛАНТА

Предмет овог рада је истраживање догматске трансформације римског института *arrha* у оквиру Општег имовинског законика за Књажевину Црну Гору (ОИЗ) из 1888. године, као својеврсног правног транспланта, инкорпорираног у црногорски правни поредак посредством ове кодификације. Циљ овог рада је да, примјеном компаративног метода, укаже на одлике самосвојности овог института у оквиру ове кодификације, а коју ће стећи захваљујући Богишићевој кодификаторској намјери да задржи нормативни континуитет капаре из класичног римског права, дајући му истовремено суштину механизма “вјеридбеног” карактера, својственог црногорском националном и обичајном духу. Богишић ово постиже декомпозицијом јустинијанског дуализма који је настао у Институцијама (И. 3, 23, пр.), под утицајем источњачких обичаја, и трансформисао класични институт капаре, чиме је капара задржала своју доказну снагу, али је стекла и пенални карактер — *arrha poenitentialis*, дајући новостеченом природом странама *ius poenitendi* — право на одустанак уз губитак капаре или њен повраћај у двоструком износу. С тим у вези, рад указује на јасну диференцијацију коју Богишић прави између капаре, одустанице и уречене тегобе, али их уједињује у систему обезбјеђења потраживања, стварајући комплексну функционалну синтезу класичних догматских решења и потреба црногорског правног промета тог времена. Истовремено, истраживање има намјеру апострофирати разлику између дословне рецепције јустинијанског концепта капаре коју прихватају водеће грађанске

кодификације у Европи тог времена, а у којима изостаје акрибична дистинкција средстава обезбјеђења потраживања које Богишић квалитативно разликује. У том смислу, рад се фокусира на доказивање да је Општи имовински законик, у поређењу са европским грађанским кодификацијама које су настајале током прошлог стољећа и вршиле механичку рецепцију, извршио функционалну адаптацију овог римског института, прилагођавајући га потребама правног поретка у којем егзистира. За потребе доказивања ове тезе, у раду се примјењује историјско-правни метод, који тежи ка детекцији генезе и развоја капаре кроз различите периоде, чиме детерминише експликацију потребе за овим правним трансплантом у свим кодификацијама насталим у правним системима који припадају европско-континенталној правној традицији. Надаље, примјеном компаративног метода, рад се бави јукстапозицијом Богишићевог рјешења и рјешења садржаних у француском *Code Civile*, Аустријском грађанском законнику и Српском грађанском законнику, уз осврт на крути монизам који, уз поменуте, прате руска и чешка кодификација. У ту сврху, рад се посебно бави мањкавостима механичке рецепције присутне у европским кодификацијама, која резултира превасходно терминолошким синкретизмом насталим услед недовољно јасне дистинкције међу капаром и одустаницом, чиме је остављен маневарски простор за догматске пресумпције у корист *arrha confirmatoria*, у случају сумње. Такав приступ оставља утисак да су под утицајем јустинијанског дуализма, тенденцијално инclinирале ка слабљењу уговорне дисциплине путем института одступнице, док Богишић одредбом садржаном у члану 934 опредјељује капару као “знак да је уговор завршен”, чиме јој детерминише функцију и суштину, а уједно апострофира и њену правну природу истичући да је, уједно са тим “веће поуздање да ће уговор извршен бити”. Дакле, компаративна анализа има за циљ да докаже да је капара у ОИЗ, заправо, функционални трансплант из класичног римског права, а да Богишић, својом кодификаторском изузетношћу, успијева да одговори потребама тадашњег правног промета и захтјевима правне сигурности, допуњавајући средства обезбјеђења одустаницом и уговорном тегибом. На овај начин институт капаре оставља нетакнутим, а истовремено сепаратним институтима манифестује јустинијански дуализам, који рашчлањује и декомпонује унутар особитих одредаба или углавака који могу бити у уговору. Разлучујући правну природу упоредних рјешења, унутар ове компаративне анализе, рад се посебно бави судбином евентуалног материјалноправног захтјева који прати субјективно право повјериоца, будући да рјешења из европских кодификација указују да задржавање капаре обично конзумира право на испуњење и има функцију “паушалне накнаде штете”, док Богишић акцентује специфичност која се огледа се у томе што задржавање капаре не искључује право повјериоца да захтијева накнаду штете до пуног износа ид quod interest, уколико износ капаре није довољан да покрије претрпљени губитак. Сумарно, истраживање потврђује да Богишићева декомпозиција јустинијанског дуализма није представљала пуку историјску реминисценцију, већ функционалну синтезу. Изолацијом капаре од одустанице, ОИЗ је превенирао догматску конфузију присутну у АГЗ и СГЗ, утемељујући модел који ригорозно претендује на апсолутну заштиту уговорне дисциплине.

Андрија Б. Мировић

Универзитет у Београду – Правни факултет

ХРИСТИЈАНИЗАЦИЈА РИМСКОГ ПРАВА У ВИЗАНТИЈИ: ЕКЛОГА И ПРОХИРОН

Након пада Западног римског царства 476. године, источни дио царства – Византија – наставио је да развија римску правну традицију, прилагођавајући је новим политичким, друштвеним и вјерским околностима. Посебно мјесто у том процесу заузима христијанизација права, односно постепено прожимање правних норми хришћанским моралним и догматским начелима, што је представљало

једну од кључних одлика византијског правног поретка. За разлику од класичног римског права, које је било засновано на рационалном правничком мишљењу и снажној секуларној традицији, византијско право све више добија карактер права хришћанске империје, у којој царска власт и црквени ауторитет дјелују у тјесној међусобној повезаности.

Предмет овог рада јесу Еклога из 741. године и Прохирон из IX вијека као два значајна правна зборника који свједоче о различитим фазама христијанизације римског права у Византијском царству. Посебна пажња биће посвећена историјским околностима њиховог доношења, политичким и идеолошким циљевима византијских царева, као и утицају хришћанске цркве на формирање њихових правних рјешења.

Еклога, донесена за вријеме цара Лава III Исавријанца, настаје у периоду дубоких унутрашњих и спољашњих криза царства, обиљеженом иконоборством, војним притисцима и потребом за јачањем царске власти. Она представља свјесно удаљавање од јустинијанске правне традиције и покушај стварања „праведнијег“ и приступачнијег права, у складу са хришћанским схватањем милосрђа и моралне одговорности. Посебно се то огледа у породичном и брачном праву, као и у ублажавању појединих казних санкција, гдје се уочава јасан утицај хришћанске етике.

С друге стране, Прохирон, настао у вријеме цара Василија I Македонца, представља покушај обнове правног ауторитета царства кроз повратак римској правној традицији, али без напуштања хришћанског карактера правног система. Иако се у свом уводном дијелу свечано ограђује од Еклоге због њене повезаности са иконоборачким периодом, Прохирон у суштини преузима бројне њене одредбе, што показује да правни континуитет није био прекинут идеолошким дистанцирањем. Иако више ослоњен на јустинијанско наслеђе, и овај зборник задржава снажан утицај црквеног права, нарочито у регулисању породичних односа, брака, наследног права и питања моралне подобности.

Циљ рада јесте да покаже да Еклога и Прохирон не представљају само правне споменике византијске државе, већ и изразе ширег процеса трансформације римског права у право хришћанске империје. Анализом њихових одредаба и историјског контекста биће указано на то да христијанизација права није била искључиво религијски процес, већ и средство политичке легитимације царске власти и очувања империјалног поретка. На тај начин, византијско право се показује као важан посредник између античког римског наслеђа и правне традиције средњовјековне Европе, укључујући и српско средњовјековно право.

Живан Лабус

Универзитет у Бањој Луци – Правни факултет

УТИЦАЈ ВИЗАНТИЈЕ НА РАЗВОЈ ДРЖАВНОГ ПРАВА СРЕДЊОВЈЕКОВНЕ БОСНЕ

Босна је у средњем вијеку, као и данас, била специфична (*sui generis*) државна творевина. Та њена специфичност се огледа у великом утицају спољног фактора на њено унутрашње уређење. У раду ће се говорити о утицају Византије на развој државе и њених органа. Несумњиво је тај утицај огроман и постојала су два вида његовог остваривања.

Први вид утицаја је био непосредни гдје је Византија директно вршила утицај на Босну и њену организацију. Овај вид је био највише изражен у периоду када је Византија имала врховну власт над Босном. Ту говоримо о периодима Владавине цара Василија I Македонца (крај IX вијека) и Василија II Бугароубице (почетак XI вијека). Посљедњи период владавине Византије над Босном јесте био за вријеме цара Манојла I Комнина крајем XII вијека, након чије смрти се Босна изборила за

самосталност. Нажалост, због мањка сачуваних историјских извора овај утицај је тешко презентовати, али је он без сумње постојао.

Други и најзначајнији вид утицаја јесте посредни. Овом утицају ће бити посвећено највише пажње у раду. Посредни утицај се одвијао на начин да су тековине византијског права у Босну долазиле преко Рашке на коју се Босна угледала, нарочито од периода владавине краља Твртка I Котроманића. Када говоримо о самом владару из самих повеља видимо да је концепт преузет из Византије. Повеље имају инвокацију (интитулацију), инскрипцију, диспозицију (суштину одлуке), санкцију (казну) и есхатокол (завршни дио повеље). Иако титуле бана и краља нису византијског поријекла сам концепт владавине је био ослоњен на Византију. Владар је био централна фигура власти у Босни, а постојао је и државни сабор – станак помоћу којег су властелини ограничавали власт владара. Типичан примјер посредног утицаја на јесте дворски апарат јер је Твртко I крунишући се за краља преузео титуле државних чиновника из Рашке која је то урадила у периоду њеног успона. Владарев дворски апарат (поштена дворштина), онога што би смо данас назвали владом, је био сачињен од великог броја службеника који су носили византијске титуле, као на примјер протовестијара. Тај дворски апарат је управљао цијелом босанском државом у оквиру надлежности владара. При склапању међународних уговора Босна се придржавала принципа које је утемељила Византија.

Циљ овог рада јесте да се прикаже колико једно велико и моћно царство какво је била Византија може да изврши утицај на околне и мање земље. Такође, циљ је приказати колико је државно право Босне било извајано, вољно или невољно, рукама Византије.

При писању овога рада биће коришћени историјски метод, упоредноправни метод, анализа и прикупљање података извора и информација и логички метод.

Лазарела Гарибовић

Универзитет у Београду – Правни факултет

ИЗМЕЂУ ОБИЧАЈА И ИМПЕРИЈЕ: ТЕЛЕСНЕ КАЗНЕ У ДУШАНОВОМ ЗАКНИКУ

Телесне казне у Душановом законику, као правни транспланти, представљају илустрацију византијског казненоправног система. Прве облике њихове прагматичне примене у Србији срећемо за време владавине великог жупана, Стефана Немање, услед синергије утицаја световних и духовних носилаца власти. Последично, у правној свести средњовековне Србије је доминирало уверење да сваки модалитет непослушности закону нужно подлеже кажњавању. Рецепција телесних казни у Душанов законик започета је посредством Еклоге, круцијалног правног зборника у периоду након Јустинијанове епохе. Законодавац је посебан значај придао и још два зборника византијског права - Прохирону и Синтагми Матије Властара. Душанов законик садржи различите варијације телесних казни попут сакаћења, ослепљивања, жигосања и батињања. Уз систем телесног кажњавања, структура многих кривичних дела инкорпорирана је управо из права Византије. У том духу, Законик посебну пажњу посвећује сакаћењу, а наведени спектар појавних облика телесних казни се свакако може приписати рефлексiji византијског права. Анализом одредаба Законика и њиховим упоређивањем са решењима у византијском праву, може се констатовати да је српско средњовековно право усвојило нешто блажу казнену политику. Репресивна казнена политика среће се, ипак, у домену кривичних дела против вере, узимајући у обзир да је хришћанство било водећа и званична религија у оба царства. Следствено томе, рестриктивно телесно кажњавање се примењивало приликом кажњавања јеретика, поново по узору на византијски модел, али и приликом других кривичних дела поменути категорије. Ипак, требало би напоменути да су решења византијског права неретко била

приметно ригорознија, а нарочито у сфери јереси. У складу са тим, потребно је указати на још једну заједничку особеност византијског и српског средњовековног кривичног права – неједнако (телесно) кажњавање различитих слојева становништва. Поменути принцип се најпре среће у домену кривичних дела против вере и морала, као што су силовање и прељуба. Такав приступ није необичан, будући да је реч о групи кривичних дела на које је друштво најосетљивије. Стога се недвосмислено може закључити да је диспропорција у кажњавању оправдана жељом за очувањем сталешког поретка. Законодавац је, вођен тим циљем, у одређеним случајевима предвидео и могућност комбиновања телесне и новчане казне. Најверодостојнији пример такве казнене доктрине уочљив је код кривичног дела увреде. Уколико властеличић увреди властелина, према одредбама Законика, учиниоцу ће бити одмерена и телесна и новчана казна. Насупрот томе, властелин би подлегао само новчаном кажњавању. Када би се у законски опис укључио и себар, сходно свом ниском положају у сталешкој хијерархији, очекивала би га најригорознија кумулативна примена казни. Дакле, законодавац настоји да очува поредак у друштву, односно држави, и по цену изузетно оштре казнене регулативе. Занимљиво је да се несразмерност у кажњавању може уочити чак и у оквиру истог сталежа. У другом делу Душановог Законика законодавац посебну пажњу поклања кривичним делима крађе и разбојништва. Реч је о кривичним делима за која је било предвиђено вођење поступка по службеној дужности. Строгост система казни огледа се у формулацији појединих чланова, те је тако у члану 145. за лопове предвиђена казна ослепљења. Свеобухватно, наведене казне нису биле искључиво инструмент казног поретка него и манифестација снаге и ауторитета средњовековне српске државе. Систематским сагледавањем одредаба Законика, могу се запазити зачеци система генералне и специјалне превенције. Систем генералне превенције се, као дериват римско-византијског правног система, испољава кроз прописивање строгих казни које би требало да утичу на колективну свест становништва. Свакако да наведена констатација иде у прилог раније изнетом закључку да је намера законодавца била да очува стабилност друштвеног и правног поретка у Царству.

Marko Andrejević

University of Belgrade Faculty of Philosophy, Department of History

ISAURIANS: SECOND-CLASS CITIZENS OF THE EMPIRE

The Isaurians were a martial people inhabiting Asia Minor, after whom the geographical region of Isauria was named. Isauria did not possess “fixed borders,” but may be roughly located east of the city of Iconium (modern Konya in Turkey), extending across the Taurus mountain range and reaching the southern coast west of the province of Cilicia. The two principal settlements of the Isaurians were Old Isauria (Ἰσαυρα Παλαιά, *Isaura Palaea/Isaura Vetus*) and New Isauria (Ἰσαυρα Νέα, *Isaura Nea/Isaura Nova*).

The Isaurian language, attested in funerary inscriptions from the sixth century CE, indicates a Luwian origin, given its strong Anatolian linguistic influences, as reflected in names such as Trokondas, Tarasis, Kodis, Moasis, and Taurasis. The Isaurians were therefore likely an indigenous martial population inhabiting the Taurus mountains.

The Romans regarded the Isaurians as “barbarians within the Empire,” an uncivilized warrior people unwilling to undergo cultural subordination and integration into Roman civilization and the Roman world (*Orbis Romanus*). In this “civilizational” hierarchy, they were considered inferior even to the Goths and other Germanic peoples. Nevertheless, as adherents of Chalcedonian (conciliar, orthodox, catholic) Christianity—unlike the Goths and most Germanic groups, who were predominantly Arian Christians—the Isaurians were not barred from access even to the imperial office. Indeed, within the Roman imperial framework, a barbarian could not formally become emperor. Hence, in the Western Empire (*Pars Occidentalis*), effective authority often lay in the hands of military strongmen such as Stilicho or Ricimer, both of Germanic origin,

while the formal imperial office was occupied by “true Romans.” The sole instance of a German attempting to elevate another German to the imperial throne was Aspar, one of the leading *magistri militum* in the Eastern Empire (*Pars Orientalis*), who in the 470s sought to place his son Patricius on the throne through marriage. He compelled Emperor Leo I (457–474) to marry his daughter Leontia to Patricius and to crown him Caesar (a junior imperial title, effectively designating an heir).

Following the Battle of Adrianople in 378, the Roman Empire faced what historiography terms the “Germanic problem” or “Germanic infiltration,” as Romanized Germans—or outright barbarians of Germanic origin—came to occupy nearly all positions within the bureaucratic and military apparatus, with the exception of the imperial office, which remained reserved for “ethnic” Romans. While the Western Empire underwent gradual disintegration due to the Migration Period, the East confronted its internal Germanic problem by employing other “barbarian” groups against the infiltrated Germans—namely, the Isaurians. Particularly suited for military service, the Isaurians produced a number of notable generals, such as Flavius Zeno during the reigns of Theodosius II (402/408–450) and Marcian (450–457).

Emperor Leo I, in addition to the ceremonial cavalry guard (*Scholae Palatinae*), established the infantry guard known as the *Excubitores* as his personal bodyguard, composed exclusively of warlike Isaurians. Thus, the “Isaurian antidote” was deployed against the “Germanic poison,” though in time it began to erode the administrative apparatus of the state itself.

The growing influence of the “uncivilized” Isaurians in Constantinople (the “New Rome”) provoked strong resistance among the Roman populace, culminating in a massacre of Isaurians at the Hippodrome. Leo further strengthened Isaurian influence by marrying his daughter to Tarasicodissa, a prominent Isaurian whom he appointed commander of the palace guards (*comes domesticorum*). Tarasicodissa adopted the Greek name Zeno—likely in honor of the general Flavius Zeno—and gave the same name to his son from a previous marriage. Unlike the weak Western emperors who submitted to the will of Romanized Germanic generals, Leo asserted authority in the East by orchestrating the massacre of Germans in Constantinople. The *Excubitores* subsequently waged civil war against the Thracian Goths under Theodoric Strabo, supporters of Aspar.

Upon Leo’s death, followed shortly by that of his grandson Leo II, Zeno ascended to the imperial throne. Although the Eastern Roman Empire continued to face Gothic uprisings in the Balkans, the inhabitants of Constantinople, unwilling to accept a “barbarian” as emperor, supported his deposition. However, since his successor proved to be a Monophysite heretic, Zeno became the more acceptable alternative and returned to the throne in 476 after regrouping his forces in Isauria.

The Eastern Empire subsequently became a stage for Gothic revolts, internecine Isaurian civil wars, and military uprisings against Zeno’s rule. His unpopularity was exacerbated by the *Henotikon*, a religious edict intended to reconcile Chalcedonian and Monophysite Christians, which instead deepened divisions within Roman society. The Isaurians, long regarded as “second-class citizens,” now occupied the highest offices of the Empire, while Zeno exiled his political opponents to Isauria. Yet even he struggled to control his own compatriots, who repeatedly rebelled against him.

In this context, Zeno conducted both domestic and foreign policy amid the collapse of the Western Roman Empire and renewed Germanic incursions into the imperial heartland of Italy. He succeeded in resolving the “Germanic question” in the East by dispatching the Ostrogoths to conquer Italy in his name and govern it as his deputies, thereby formally preserving Italy within the imperial framework. Despite numerous challenges, Zeno died peacefully in his bed in the Sacred Palace in 491.

The depth of Roman hostility toward the Isaurians and Zeno—despite the overall positive impact of his reign on imperial interests—is reflected in the cries directed at his wife Ariadne in the Hippodrome: “Give us a Roman emperor, give us an orthodox emperor!” His successor, Anastasius I (491–518), pursued a decisive policy against the “Isaurian problem,” culminating in the Isaurian War, which ended in Roman victory and the pacification of Isauria. Thereafter, the Isaurians ceased to be a decisive political factor in the Eastern Roman Empire. The precise moment of their full assimilation into the Roman population remains unknown.

The purpose of this study is to illustrate, through the example of a relatively obscure people, the Roman attitude toward non-Roman populations in the period following the Edict of Caracalla, by which all inhabitants of the Empire were granted Roman citizenship. Despite this universal grant of citizenship, indigenous cultures persisted in regions such as Egypt, Isauria, and Armenia, diverging from the Roman cultural model. Roman legislation sought to assimilate these populations, yet even after their Romanization and adoption of the Greek language in the East, they continued to be perceived as “barbarians” possessing Roman citizenship. The Isaurians, although uniquely orthodox among such groups, were nonetheless never fully accepted as “true” Romans.

Petar Simonoski

Ss. Cyril and Methodius University in Skopje Faculty of Philosophy

TWO EMPERORS, ONE EMPIRE: IMPERIAL LEGITIMACY AND THE CAROLINGIAN-BYZANTINE RIVALRY AFTER THE CORONATION OF CHARLEMAGNE

During the early Middle Ages, the idea of empire in Europe remained deeply rooted in the political and ideological legacy of the Roman Empire. Following the transformation of the Roman world in Late Antiquity, the rulers of the Byzantine Empire continued to present themselves as the sole legitimate Roman emperors, preserving imperial institutions, administrative traditions, and a political ideology grounded in the notion of universal Roman authority.

This conception of a single and indivisible empire was fundamentally challenged in the year 800, when the Frankish ruler Charlemagne was crowned emperor in Rome by Leo III. The coronation created an unprecedented political situation in which two rulers simultaneously claimed imperial authority within the framework of the Roman imperial tradition. This paper examines the coronation of Charlemagne in 800 and its implications for the question of imperial legitimacy in relations between the Carolingian and Byzantine worlds. Rather than interpreting the coronation solely as a ceremonial event or a political initiative of the papacy, the study situates it within the broader ideological and diplomatic context of early medieval imperial politics. The emergence of a Western emperor not only altered the political landscape of Europe but also raised fundamental questions concerning the nature of imperial authority, the relationship between empire and papacy, and the legitimacy of competing imperial claims. Particular attention will be devoted to the ways in which the Carolingian political elite constructed and justified Charlemagne’s imperial title.

Carolingian narrative sources, including the Royal Frankish Annals, portray the coronation as the restoration of imperial authority in the Latin West and emphasize the role of the Frankish ruler as protector of the Church and defender of Christendom. Within this ideological framework, Charlemagne’s imperial dignity was presented not as a rupture with the Roman past but rather as a continuation of Roman imperial authority adapted to the political realities of the early medieval West. At the same time, the role of the papacy in the coronation ceremony introduced a new dimension to the problem of imperial legitimacy. The act of coronation performed by the pope could be interpreted both as an acknowledgment of Charlemagne’s political supremacy in the West and as an attempt by the papacy to assert its authority as a central mediator in the creation of imperial power. From the perspective of Byzantium, however, the appearance of a second emperor in the West posed a significant ideological and diplomatic challenge. The Byzantine court continued to uphold the traditional Roman conception of a single universal empire and regarded the imperial office as indivisible. The existence of another emperor claiming authority within the Roman tradition therefore threatened the ideological foundations of Byzantine imperial legitimacy. Byzantine sources and diplomatic correspondence reveal a reluctance to recognize Charlemagne’s imperial title, reflecting the importance of

preserving the exclusivity of the Roman imperial office. These tensions between the two imperial courts shaped the diplomatic relations between the Carolingian and Byzantine worlds during the early ninth century. The question of imperial recognition remained unresolved for more than a decade, illustrating the extent to which imperial legitimacy was embedded not only in political power but also in ideological and symbolic frameworks. A partial resolution of the conflict was eventually achieved in 812, when the Byzantine emperor Michael I Rangabe acknowledged Charlemagne's imperial title.

Nevertheless, this recognition did not imply acceptance of the Frankish ruler as a Roman emperor in the Byzantine sense, thereby preserving the ideological distinction between the two imperial traditions. By analysing the political discourse surrounding Charlemagne's coronation and the subsequent diplomatic interactions between the Carolingian and Byzantine courts, this paper argues that the emergence of a Western emperor should not be understood simply as the revival of the Roman Empire in the West. Rather, it represented the formation of a new imperial model that coexisted with the Byzantine imperial tradition while simultaneously challenging its claim to exclusive Roman legitimacy. The resulting tension between the two courts illustrates how the concept of empire in the early medieval world was shaped through processes of ideological negotiation, political rivalry, and diplomatic accommodation. In this sense, the coronation of Charlemagne can be interpreted as a crucial moment in the redefinition of imperial authority in medieval Europe and as a key episode in the broader history of competing claims to the Roman imperial legacy.

Andrea Bertaccini

Roma Tre University

IMPERIAL LEGALITY BETWEEN RITUAL AND NORM (14TH–16TH CENTURIES): SYMBOLS AND ALLEGORIES IN LEGAL TREATISES

This contribution aims to investigate the nature of Imperial authority during the delicate transition between the 14th and 16th centuries, emphasizing the dialectical tension between codified legal norms and their symbolic-ritual manifestations. In an era marked by the decline of medieval universalist aspirations and the simultaneous rise of national sovereignties, Italian legal scholarship found itself redefining the legitimacy of the Empire not only through legislative production but also through a complex "grammar of symbols" and allegories that acted as constitutive elements of sovereignty itself. The ideological heart of this construction lies in the perception of the Empire as the direct heir to the meta-historical parabola of Rome: through the principle of *translatio imperii*, the Imperial institution was interpreted not as a contingent political structure, but as the necessary continuation of an eternal and universal order — an entity transcending both time and space to act as the guarantor of a cosmic harmony.

The investigation begins with the great era of the *Commentatores*, featuring figures such as Bartolus de Saxoferrato and Baldus de Ubaldis, and moves toward the refined synthesis of 16th-century legal humanism, represented by the Bolognese jurist Francesco Giovannetti and the systematization of Ristoro Castaldi. In works such as Castaldi's *De Imperatore* and Giovannetti's *De Romano Imperio*, Italian doctrine addressed the paradox of an Emperor solemnly proclaimed *dominus totius mundi* within an irreversibly fragmented geopolitical landscape. Through the analysis of these sources, it emerges that Imperial "legality" was articulated upon a dual nature that we may define as "amphibious." On one hand, it manifested in a terrestrial dimension linked to the functional administration of the *res publica*; on the other, it ascended into a sacral sphere where the Emperor, as the *successor Caesarum*, embodied *Roma aeterna*. Rome ceased to be a mere geographical reality and became a legal and identity-defining category — a *ratio scripta* capable of bestowing upon Imperial law an intrinsic validity superior to that of particular kingdoms, precisely because it was rooted in the eternity of the Roman myth.

This classical heritage allowed the doctrine to reconcile the universality of the *dominus mundi* with the reality of the *regna superiorem non recognoscentes* through a fundamental semantic distinction: universal lordship was not understood in terms of private property (*directum dominium*), but as *iurisdictio* and *protectio*. Castaldi and Giovannetti outlined the Emperor as the heir to Rome's civil mandate — an institutional guardian acting as the *pater subditorum*. The allegory of fatherhood — masterfully expressed in the formula *Loco namque filiorum Imperator subditos habet* — transformed the relationship of subjection into a bond of pietas, equating the State to the figure of the *pupillus*. Much like the sovereign of Augustus's time, the modern Emperor was bound to preserve the common patrimony, rendering the *fiscus* an inalienable asset by virtue of his role as the custodian of the Roman public good.

Such a dogmatic construction found its epiphany in moments of maximum ritual density, such as the election and coronation, which, following the Golden Bull of 1356, assumed the value of a true "symbolic constitution." The rite was not a mere aesthetic celebration but a performative legal act that sanctioned the epiphany of power and its nature as *vicarius Dei*. Through anointing and the delivery of the regalia, the invisible norm became flesh, and the violation of Imperial law was described in treatises not merely as a political crime, but as a sacrilege against an order reflecting the perfection of the ancient Empire. The idea that the Republic is immortal (*respublica non habet haeredem*) finally served to establish the distinction between the transient physical person of the sovereign and the Imperial dignity, which participates in the eternity of Rome. In conclusion, this study demonstrates that the Empire survived through the regenerative power of its symbols and liturgy, which allowed the institution to maintain a regulatory function and a primacy of honor within the burgeoning Europe of nations.

Romain Hartung

University of Paris X Nanterre, École Normale Supérieure of Paris

WRITING AGAINST EMPIRES: ANCIENT AND MODERN KNOWLEDGE HARNESSED IN THE STRUGGLE AGAINST ABSOLUTE ROYAL SOVEREIGNTY BY ALTHUSIUS IN HIS *POLITICA METHODICE DIGESTA*

When it comes to the history of constitutional thought in the 16th and 17th centuries, little attention has been paid to the Calvinist thinker Johannes Althusius (1557–1638) and his major work, the *Politica Methodice Digesta* (Politics Methodically Explained). Although still little known outside Germany, this jurist-theologian emerges in this history as a prominent thinker, which led Carl Joachim Friedrich to consider him as the "clearest and most profound thinker which Calvinism has produced in the realm of political science and jurisprudence".

The *Politica Methodice Digesta* is the result of the impressive erudition of its author, and represented, at the time of its publication, a culminating work in the field of constitutional theory, at a time when constitutionalism still retained a strong theological character. Subsequently, the secularisation of political philosophy, first through the modernisation of natural law theories (in particular, Hobbes) and then through Enlightenment philosophy, led to a shift away from the transcendent foundation of the legal and political order, in favour of the immanent foundation of the social contract.

The historiography records the three first editions (1603, 1610, 1614) as of major importance, the third one being the most commented. The translation of the third edition is nowadays available in English, German, French, Spanish, and Italian.

Whilst in many ways rooted in a worldview that is no longer relevant today, Althusius' theory is surprisingly modern. In short: constitutionalism and supremacy of law, sovereignty as an attribute of the people, contractual foundation of government, polyarchy, federalism, right of resistance, and opposition to

the absolute sovereignty of the royal state. In other words, politics methodically arranged in the service of the common good, against imperial tyrannies.

As regards the contrast between constitutional monarchy and absolute royal sovereignty, the *Politica* represents one of the very first, if not the first, significant fusion of sovereignty and constitutionalism, at a time when these two concepts were largely at odds: the former being associated with royal discourse, the latter with advocates of a moderate monarchy. Althusius's anti-absolutist positions are far from insignificant. Reworked whilst he was syndic of the Hanseatic city of Emden, the re-editions of 1610 and 1614 were intended both to defend the political autonomy of Emden as well of every other free city in the Holy Roman Empire, and to justify the resistance of the federation of the United Provinces against the tyranny of the Spanish Crown. In a Western world shaken by the decline of the Episcopal Church, where more and more kingdoms and principalities were gradually embarking on the path of administrative centralization, Althusius promoted a decentralized system, in which the king's authority was subsidiary and tempered by law, and in which intermediary bodies formed the political, legal and economic bedrock of society.

Thus, the *Politica* is not merely a passive record of its *Zeitgeist*, but an active stance taken by the author. However, to understand the relationship between the final textual result and the socio-historical context to which the author relates, one must consider the entire process of composition of the treaty. Therefore, the *Politica*, like any discourse, can be considered as the result of a process of composition, consisting in selecting on purpose, connecting and harmonising a multitude of elements. The discourse's author does not owe these elements solely to his *habitus* (which encompasses his context, institution, position and affiliations); he owes much of its material to his erudition, his reading, his bibliographical knowledge.

What we aim to present here is an analysis of the lesson of public law taught by Althusius in the *Politica*, based on a bibliographical and intertextual analysis of the work. Indeed, whether dealing with ancient or modern works, ideas circulate, and "texts travel without their context", as Bourdieu says: the reader interprets them from his own context, and, when he becomes writer, selects or excludes sources, takes a stance, draws upon, contrasts, quotes or refutes particular authors, texts or quotes. A new textual assemblage will then emerge, responding to the issues raised by the author. How does Althusius reinterpret the concept of sovereignty so as to align it with a tempered conception of power? Althusius's definition of sovereignty is based on an inversion of this concept (I.). Starting from a refutation of Bodin's conception of sovereignty (A.), Althusius redefines it as a quality of the people, who may alienate part of it, drawing inspiration from the jurist-theologians of the School of Salamanca (B.). The contract binding the people and the government has as its constitutional foundation the covenant between the people and God (II.). This foundation, inspired by the Old Testament, is borrowed by Althusius from the Huguenot monarchomach treatises (A.). In the event of a breach of contract by the ruler, Althusius's theory provides for a constitutional right of resistance on the part of lower magistrates, which owes as much to the Monarchomachs as to the German Lutherans (B.).

***IUS SPOLII* IN THE *ERBLANDE* – HOW A 'MOST WICKED CUSTOM' BECAME AN ENGINE OF HABSBURG CENTRALISATION**

The *ius spolii* (*ius exuviarum*), or 'right of spoil', refers to the right to claim the property of a deceased cleric for oneself. In the context of legal history this was a phenomenon evident throughout the Medieval and well into the Early Modern Period, practiced at various times by clergy, nobility, and even commoners alike.

The paper opens with a brief historical overview of the practice, positing its origins to be in a combination of factors pertaining to the ambiguous legal status of the early Christian Church, such as misinterpretations of imperial constitutions and misunderstandings of the legal concept of a juridical person in relation to the Church, as well as the chaotic legal landscape of post-Roman Western and Central Europe, where the principle of personality created intertwining patchworks of legal rules and regulations for the mixed populations of the continent. A hasty look at the development of the *ius exuviarum* within the framework of the Catholic Church up to the Early Modern Period follows, focusing on its role in the relations between the Papacy and the Frankish state, and on how it expressed the quasi-statehood of the medieval Church. The latter emphases lead into the central theme of the paper, which examines the development of the *ius spolii* within the Habsburg *Erblande*, particularly how the Austrian House made clever use of the phenomenon as a political tool to undermine the clerical and noble estates as the Early Modern Age marched towards absolutism.

The clergy in the Hereditary Lands was chiefly represented by the Metropolitan Archdiocese of Salzburg, the Patriarchate of Aquileia, and their respective suffragans, the border of their ecclesiastical provinces stretching along the Drava River from its source in Carinthia to the border of present-day Croatia, the Province of Salzburg encompassing most of present-day Austria and the Province of Aquileia most of present-day Slovenia. During the period of Babenberg and Přemyslid rule, as well as in the first century of Habsburg rule, the nobility remained too powerful for Viennese rulers to effectively prevent them from exercising the *ius exuviarum*. At the same time, the clergy in Austria, Styria, Carinthia, and Carniola held a weaker position than in neighbouring German or Italian lands, as both Metropolitan and Patriarch struggled to keep a grasp on their extensive ecclesiastical territories. The nobles of the lands thus routinely enacted the *ius spolii* against Church properties on their feudal territories, with the rulers seeing no reason not to partake in the practice themselves (despite the Babenbergs and Přemyslids repeatedly 'giving up' and 'banning' the right *de iure*). The first shifts appear in the 14th and 15th centuries as the *Landesherrn* acquired more power and began granting certain clerics the privilege of preparing a legally binding testament – a privilege that simultaneously prohibited any spoliation of said clerics' properties upon their death. This reveals a tendency by the Habsburgs to leverage their temporal power and the threat of noble spoliation as a means of subjugating the Church. They showed the clergy that improvements in their precarious position depended on Vienna, while holding hostage the right of clergy to freely testate (a right the Church itself had otherwise, without temporal recognition, granted to clerics in the *Erblande*). The result was the gradual subsumption of the competencies of clerical courts into the temporal courts (except for *causae mere spirituales*) in the 16th century, coinciding with the final abolition of the *ius spolii* of the nobility – the ultimate 'gift' for the subjugated Church.

In parallel, as Hofburg saw the threat of spoliation as a tool to shake the clergy it also recognised it as a threat posed by the nobility to its own power. The rulers of the Hereditary Lands thus led a century-long campaign to limit seizures of clerical properties by the nobility, disguising their actions as acts of goodwill towards the Church, when in reality the privileges granted and prohibitions enforced were political moves

to financially deprive lower-ranking feudal lords whom they regarded as their subjects. It is no coincidence that the central thrust of opposition to the *ius spoli* by the Habsburgs came as the Reformation engulfed Central Europe.

With their own political calculations in mind, dissatisfied nobles from the Habsburg Lands, such as those in Carniola and Styria, supported Reformation thinkers despite efforts by Vienna to combat them, attempting to oppose the Austrian House's tendencies towards centralisation. Their spoliations during this period significantly worsened the position of the Catholic clergy in the Habsburg Realms and threatened to dismantle the balance of power in the *Landstände*, forcing the Habsburgs to tip the scales in favour of Salzburg and Aquileia, seizing and ceasing, as mentioned above, the *ius spoli* for good in the 16th century. The caveat here was that if the nobles could not spoli, neither could the clergy – an attempt by Salzburg in 1537 to invest themselves with a right over the goods of their clerics was halted by Ferdinand I.

The Habsburgs thus used the *ius exuviarum* to skilfully play the two most powerful estates against each other in a game of divide-and-conquer that saw both ultimately weakened while the position of the Erzherzog was empowered at their expense. Notably, although the Habsburgs formally renounced the right of spoil for themselves, in all but name the *ius spoli* emerged from the 16th century alive and well in the *Erblände*, now reserved solely for the Hofburg. Practically in the same breath as his prohibition of spoliation, Ferdinand I. decreed that if a cleric died intestate and without legal heirs, his estate was to be handled according to the same principles as that of a layman in such a position and would thus, as *caducum*, fall to the fiscus – an application of revived Roman law that bore a striking resemblance to the right of spoil that this very legal regime was supposed to have been replaced.

Невена Маравић

Универзитет у Београду – Правни факултет

ОСВАЈАЊА ЦИНГИС-КАНА И СТВАРАЊЕ МОНГОЛСКЕ ИМПЕРИЈЕ

На заталасаним степама средње Азије, монголски ратници су вековима носили духовни барјак – сулде, украшен коњским длакама најраснијих пастува. Увек постављен подно Вечно ведрога неба коме су се Монголи молили, сулде је, вијорећи се на ветру, упијао снагу природе, неба, сунца и поветарца, и преносио је ратнику. Та веза није била само симболична: барјак је чувао његову судбину, храбрио га да иде у сусрет изазовима, а после смрти постајао оживљење његове душе. Истрајавајући у кудељи коњске длаке, душа је служила као надахнуће будућим нараштајима. Цингис-кан је наредио да му се начине два барјака, један од длаке белог коња – који се вијорио у време мира и други од длаке вранца – помоћу којег је управљао војском. Бели барјак је одавно нестало, али је зато црни барјак сачуван као спремиште за његову душу. Након Цингис-канове смрти монголски народ је наставио да указује поштовање барјаку. У 16. веку подигнут је манастир у коме се барјак вијорио и чувао. За време инвазија и грађанских ратова током 20. века више од хиљаду монаха тибетанске будистичке секте жутошешираша је поубијано, а барјаку и списима, који су представљали отелотворење Цингис-канове душе, губи се сваки траг. Судбина није била благонаклона према Цингис-кану, он ју је сам зацртао. Дечак који је касније постао Цингис-кан одрастао је у свету суровог племенског насиља, где су отмице, издаје и убиства били свакодневница. Био је дете одбачене породице, остављене да преживљава на ивици глади, без подршке и заштите. Није имао формално образовање, нити прилику да стекне пријатеље. Као дете је био повучен, плашљив и лако је показивао емоције. Његов млађи брат био је снажнији, вешт стрелац и рвач, а полубрат га је често задиркивао и понижавао. Управо из тог осећаја усамљености, немоћи и неправде почела је да се гради снага човека који ће променити историју. Ипак, њему је ова груба средина пуна злосрећних околности развила невероватан инстинкт за преживљавање и самоочување и омогућила му вртоглави успон. Годинама је побеђивао моћније од себе, све док напослетку није завладао свим племенима монголске

степе. Монголска најезда је за двадесет и пет година потчинила више земаља и народа него што су Римљани освојили током читавог четири века. Џингис-кан је са својим потомцима баacio на колена најбројније цивилизације тринаестог века и постигао двоструко више него било који освајач у историји. Монголско царство је на свом врхунцу обухватало око тридесет милиона квадратних километара непрекидног копна, што је површина која отприлике одговара афричком континенту. Простирало се од снежних сибирских тундри па све до тропских индијских висоравни; од вијетнамских пиринчаних поља, до златастог пшеничног класја у Мађарској; од Кореје до Балкана. Џингис-каново царство је спојило и стопило различите цивилизације у један нови светски поредак. Дипломатским и трговачким каналима које је успоставио, Џингис-кан је омогућио живу размену између Европе и Далеког истока, чиме је Пут свиле прерастао у највећу зону слободне трговине свог доба. Увео је редован попис становништва, организовао поштанску мрежу и поставио темеље међународног права, под влашћу Вечног ведрога неба. У његовом царству богатство је било колективно – плен се делио и враћао у економски ток. Верска слобода је била загарантована, али уз услов безусловне лојалности. За Џингис-кана, владар је био једнако одговоран као и обичан човек. Старао се о владавини права и укинуо мучење, али је исто тако организовао велике хајке на одметнике, пљачкаше, убице и издајце. Џингис-канови потомци владали су од Русије, Турске, преко Индије, Кине и Персије. Били су канови, цареви, султани, краљеви, шахови, емири и далај-ламе. Смрт је великог кана сустигла у постељи 18. августа 1227. године, негде у горњем току Жуте реке, док је предводио поход на Тангутско краљевство. Узрок његове смрти била је тема бројних легенди које представљају упитне историјске чињенице. Насупрот свим причама о узроку његове смрти, Џингис-кан је смрт дочекао у својој јурти, не много другачијој од оне у којој се родио. Сахрањен је без помпе, у тајности, без икаквог храма, маузолеја или хумке која би указивала на место где почива велики кан. Након тајног погребња војници су затворили тих неколико стотина квадратних километара. У ренесансно доба, он и његови саборци приказани су као крвожедна хорда која отима злато и жене, док су неки писци, као што је Чосер, канова достигнућа пратили са великим дивљењем. Без обзира на мноштво Џингис-канових слика портрета, није сачувана ни најмања скица великог кана. Џингис-кан се противио изради портрета и слика, па су једини расположиви описи више загонетни него поучни. Кинези су га осликали као седог чичицу паперјасте браде и недокучивог погледа. Персијски минијатуриста га је замислио као турског султана на трону, а за Европљане је остао слика и прилика варварства, освајач лица искривљеног од беса са свирепим очима. Такође, мало тога је сачувано и о кановом пореклу, нарави, о његовим стремљењима и свакодневном животу. У недостатку поузданих чињеница приповедачи су у своја излагања ткали властите страхове и зебње. Историчари су кроз векове процењивали људе попут Цезара, Александра Македонског, Карла Великог и Наполеона, стављајући на један тас зверства и пустошење које су проузроковали, поредећи их са успесима и историјском улогом коју су одиграли. Ипак, када је реч о Џингис-кану и Монголима њихова достигнућа су заборављена, док су се њихови тадашњи злочини и окрутност само увећали. Монголи су тако временом постали дежурни кривци за туђе неуспехе и недостатке. Џингис-кан је постао стереотип за варварина, дивљака, немилосрдног освајача коме је разарање било ужитак. У мору политике, псеудонауке и маштарија, истина о Џингис-кану је остала скривена и заувек изгубљена. Циљ овог рада је да се да се Џингис-кан, као и цео монголски народ прикажу у другачијем светлу од онога који им је равнодушно наметнут, да не остану упамћени само као освајачи и варвари, већ и као дотад непревазиђени преносиоци културе, као и утицај који су остварили на савремени свет. У првом поглављу приказани су детињство и младост Џингис-кана, као и околности које су обликовале његову личност од 1162. године до уједињења племена и оснивања монголске нације 1206. године. Друго поглавље прати ток Монголског светског рата који је трајао педесет година (1211–1261), па све до сукоба Џингис-канових унука. Треће поглавље се тиче наредних стотину година мира која су створила темеље политичких, културних, трговачких и војних институција савременог друштва, као и пропаст Џингис-канових универзалних принципа.

МЕХМЕД-ПАША СОКОЛОВИЋ И ОБНОВА СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ У ОСМАНСКОМ ЦАРСТВУ

Мехмед-паша Соколовић, један од најзначајнијих државника Османског царства у XVI веку, одиграо је пресудну улогу у обнови Српске патријаршије 1557. године, чиме је поново успостављена црквена организација српског народа у оквиру османског правног и управног поретка. Као велики везир, Соколовић је располагао изузетним политичким утицајем, што му је омогућило да у оквиру система милета обезбеди признање посебне црквене јурисдикције за православно становништво српских земаља. Овај чин представља важан пример прилагођавања османског правног система локалним друштвеним и верским специфичностима.

Обновом Српске патријаршије створена је институција која је, поред верске, имала и значајну правну и управну улогу. На њено чело постављен је патријарх Макарије Соколовић, чиме је учвршћена веза између османске централне власти и српске црквене хијерархије. Патријаршија је добила широку јурисдикцију над православним становништвом, која је обухватала питања црквеног права, брачних и породичних односа, наслеђивања, као и одређене облике самоуправе у оквиру верске заједнице. На тај начин, црква је функционисала као посредник између државне власти и поданика, омогућавајући извесну правну аутономију унутар османског система.

Систем милета, у оквиру кога је деловала Српска патријаршија, омогућавао је верским заједницама да уређују питања личног статуса својих припадника у складу са сопственим правним нормама. У том контексту, обновљена патријаршија представљала је важан инструмент правне регулације и очувања традиционалних норми српског друштва. Истовремено, она је имала и фискалну и управну улогу, будући да је учествовала у прикупљању одређених дажбина и одржавању реда у оквиру своје заједнице.

Иако је обнова Српске патријаршије била у складу са интересима Османског царства, пре свега ради ефикасније управе и контроле хришћанског становништва, њене последице су превазилазиле оквири државне политике. Патријаршија је постала централна институција у којој су се преплитали верски, правни и друштвени аспекти живота, доприносећи очувању правног континуитета и институционалног идентитета српског народа. Улога Мехмед-паше Соколовића у овом процесу указује на значај појединаца у обликовању правних институција у специфичним историјским околностима Османског царства.

Наталија Мићић

Универзитет у Београду – Правни факултет

ВЕЛИКА ПОХАРА ПЕРАСТА

У XVII се веку Пераст, тада још увек под влашћу Млетачке републике, нашао окружен границама моћне империје: Османског царства. Вишевековна напетост између доминантних сила, смењивање власти и борба за монопол на лукама овог предела трајно су га обележили. Након што ће Османско царство освојити приличан део Боке Которске још у XV веку, Пераст постепено добија на значају јер његов развој подстичу Млечани, чувајући своју границу. Због специфичног географског положаја, Бока је била повољно место за развој поморске трговине, и овим утицајима постаје један од поморских

центра Приморја. Пераст се налази у подножју брда, насупрот улаза у унутрашњи Которско-рисански басен. За мали број становника који је у том тренутку имао (око 600), располагао је значајним бројем бродова који су служили за трговину широм Јадрана. Дана 22. јуна 1624. године, одрасли мушкарци Пераштани били су на мору, што је природно била већина становништва способна са рад и битку, како рељеф није допуштао развој било какве производње. Они преостали, највећим делом стари, жене и деца, постали су жртве једног од најпотреснијих догађаја у историји овог града. На неспремну и неосигурану обалу се искрцало 13 афричких галија, из Туниса и Алжира. Настала штета била је у вредности неколико десетина хиљада дуката, куће су спаљене, цркве опљачкане, а између 400 и 450 грађана су одведени као робови. Млечани су, што је и био циљ ове похаре, већину становника успели да откупе. Током година које су уследиле уложен је напор да се Пераст обнови и заштити.

Догађај је произвео последице и за околна места. Вести о похари су се брзо шириле. Након што су Дубровчани пренели прва сазнања о догађајима у Перасту, информације су размењиване међу оближњим градовима. Посебан страх доживеле су дубровачка и бокелјска морнарица. Дубровник је предузео приличне мере да осигура границе са Османским царством. Шпанска је флота патролирала Јадранским морем, покушавајући да стане на крај афричким гусарима. Једна од последица ових дешавања био је појачан промет трговине у Херцег Новом, који је био под османском влашћу. Иако су се афричке гусарске галије вратиле у своје полазиште без даљих харања, неуспех да се овај напад предупреди и слаба реакција Млечана били су једна од назнака краја млетачке превласти на Јадрану.

Као значајно питање у вези са похаром Пераста 1624. издвајају се и наводне дојаве које су афрички гусари добили о одсуству мушкараца у Перасту. Наводи се могућност да су информације дошле од стране Турака из Херцег Новог. Овоме су сукобу претходили бројни ранији спорови између млетачких поданика и турских Новљана, о чему имамо података из писама и фермана, који су неретко претили високим казнама изазивачима сукоба. На подручју где су различити народи и интереси редовно долази ли у контакт, често је питање у чијој су јурисдикцији ови случајеви били.

Берберски гусари нису били нова појава на Јадрану. Међутим, у XVI веку су гусари Османског царства већ постали крупан проблем. Њихово бивствовање на овом подручју током тог периода могло би се поделити на две фазе: пре, и након битке код Лепанта 1571. Од XVII века постепено губе своју надмоћ због појаве боље изграђених гусарских бродова на Средоземљу. У XVII и XVIII веку истичу се различити покушаји сузбијања гусарења у пределу Улциња које је изазивало проблеме млетачким бродовима, захтевима па затим наредбама за спаљивање гусарских бродова. Било је неопходно уложити напор да на границама не буду изазвани непотребни сукоби, а гусарске и трговачке бродове често је било тешко разликовати.

Овај рад истражује, испрва не очигледне, начине на које су империје утицале на развој места у њиховој непосредној близини: она нису обликована само политичким путем, већ и због проксимитета, упливима гусара, пирата и пљачкаша, који су за мања места могли да представљају прекретницу у развоју. Размотрене су основне праксе берберских гусара, а у раду се налази и осврт на друге инстанце њиховог појављивања и реакције које су проузроковали у овим пределима у средњем веку и раном модерном добу.

Њихово деловање изазива интензиван ефекат због нестабилних односа између власти предела одакле долазе, и држава "заштитница" оштећених места, уз битан утицај и на околне земље, које свакако зависе од односа својих суседа и стреме да предупредe могућности сличних напада над собом. Због мера које су предузимане, ови догађаји на дугој стази обликују и међународне односе, и трговину. Узимајући као пример трагедију која је задесила Пераст 22. јуна 1624, и имајући у виду историјски и геополитички контекст, можемо анализирати околности које су чиниле овакве догађаје вероватнијим и разноврсне последице.

ПОЛОЖАЈ СРБА У ХАБЗБУРШКОМ ЦАРСТВУ У ВРЕМЕ МАРИЈЕ ТЕРЕЗИЈЕ

Живот Срба у Хабзбуршкој монархији у време владавине Марије Терезије (1740-1780) одвијао се у оквиру сложених друштвених, економских и политичких промена које су обележиле један од најкомплекснијих периода историје српског народа на овим просторима. Поменуте реформе имале су за циљ да трансформишу застарели феудални систем у централизовану, апсолутистичку државу. За Хабзбуршку монархију Срби су представљали важну етничку заједницу, нарочито на простору Јужне Угарске и Војне крајине, где су имали изузетно битну улогу у војном систему користећи као „брана“ Османском царству. Њихов положај је таквим ангажовањем деценијама уживао одређене привилегије попут верске слободе и одређеног степена самоуправе, али период владавине Марије Терезије донео је нове изазове и довео те повластице у питање.

Српска заједница је свој положај дуго градила на основу војних заслуга. Међутим, централизација коју је спроводио Беч представљала настојање да се сви грађани изједначе пред државним законом. Један од најтежих тренутака за Србе у овом периоду било је разоружавање Потиске и Поморишке војне границе средином 18. века. Овај процес је подразумевао претварање ранијих војника у кметове подложне локалном мађарском племству. Такав губитак слободе и достојанства подстакао је хиљаде српских породица да се одлуче на одлазак и масовне сеобе ка царској Русији, у нади за бољом будућношћу. Овај егзодус био је јасан показатељ нестабилности српског положаја у новом административном оквиру који је Марија Терезија успоставила.

Реформе које је донела Марија Терезија у области пољопривреде и пореског система, првенствено кроз доношење Урбара, имале су за циљ јасно дефинисање обавезе сељака према држави и повлашћеном слоју друштва. За Србе то је представљало повећање економских обавеза и слабљење самоуправа, што је била велика промена свакодневног живота. Процес централизације значио је већу контролу Беча над локалним самоуправама у периферним областима, укључујући и оне у којима су Срби имали одређен степен аутономије. Држава се уплитала у унутрашња питања православне цркве, ограничавајући број празника и моћ митрополита, третирајући цркву као део државне надлежности.

Посебно значајну одлику њене владавине представљале су реформе у области образовања и имала је битан утицај на српско становништво. Доношењем Опште школске уредбе (1774) и закона Ratio Educationis (1777) образовање почиње да уређује и организује држава, што је до тада било у рукама Цркве. Уведено је организовано и обавезно основно образовање под контролом државе, са циљем повећања писмености. Ове мере су допринеле у ширењу писмености и међу Србима, нарочито у развијенијим срединама и у оквиру црквених општина. С друге стране, она је управо тај процес користила као средство за централизацију државе и увођење немачког језика и латинице као обавезних за учење у дечијем узрасту. Српска елита је препознала потенцијалну опасност по национални идентитет и културну интеграцију Срба у хабзбуршки систем.

Њен приступ према Србима одражавао је комплекснији државни интерес - тежња да се различите етничке и верске групе ускладе у усаглашен и функционалан административни систем. Иако су промене допринеле модернизацији наметнуле су нове обавезе српском становништву због промене у њиховој аутономији. Ипак, овај период бележи и успон српске грађанске класе. Трговци и занатлије у градовима попут Новог Сада, Сомбора и Суботице изузетно великим новчаним прилозима царској благајни су издејствовали добијање статуса „Слободних краљевских градова“, чиме су се изборили за већи степен економије. У новонасталим околностима, српска заједница је била приморана да се уклопи у нови поредак, истовремено тежећи ка томе да очува свој идентитет, веру и обичаје.

Приступ Марије Терезије према Србима био је вођен мудрим државним интересима, где нема места за „државе у држави“. Иако су промене неретко деловале као претња традиционалним српским правима, оне су неизоставно довеле до модернизације српског друштва. Настанком нових околности, српска заједница је показала велику моћ прилагођавања, успевајући да унутар стриктних хабзбуршких оквира постави темеље националног напретка и очување удруженог идентитета.

Милена Ђоровић

Универзитет у Београду – Правни факултет

УВОЂЕЊЕ НАРОДНЕ ВОЈСКЕ И ПОКУШАЈ БАЛКАНСКОГ САВЕЗА ЗА ВРЕМЕ КНЕЗА МИХАИЛА ОБРЕНОВИЋА

Овај рад има за циљ да анализира идеју кнеза Михаила Обреновића да уједини балканске народе у борби за слободу од Османског царства, као и начине на које је покушао да ту идеју спроведе. Иако овај подухват није у потпуности остварен, изузетно је значајан као и последице које је оставио на државу. Посебна пажња је посвећена увођењу народне војске 1861. године, јер је она чинила кључни елемент унутрашњих припрема Србије за будуће ратове.

Када се кнез Михаило 1860. године вратио на престо, имао је план да коначно ослободи не само Србију, већ и остале балканске земље од Османског царства. Његов циљ је био уједињење у једну велику Југословенску државу. Његова политика се може посматрати у оквиру источног питања. Кнез Михаило је одмах почео да ради на припремама за које је сматрао да су неопходне за успех овог подухвата. Свестан да Србија није довољно снажна за рат, кнез Михаило процењује да ће јој бити потребно неколико година озбиљних припрема на пољима унутрашње и спољне политике.

Један од кључних корака у том правцу представља увођење народне војске. Војска коју је затекао кнез Михаило када се вратио на власт не би била ни близу довољна за сукоб са Османским царством, тако да он 17. августа 1861. уводи народну војску коју чине сви мушкарци од двадесет до педесет година, изузета су само свештена лица и физички онеспособљена лица. Ова реформа је била значајан преокрет у односу на дотадашњу малобројну, стајаћу војску. Народна војска била је организована по територијалном принципу, и била је прилагођена земљорадничком становништву. Војна обука се одвијала у општинама, што је омогућавало да народ и поред ње успева да обавља своје свакодневне послове. Међутим, појављују се одређени проблеми са обуком и са мањком официра. Ипак, народна војска послала је, пре свега због своје многобројности, добру слику у иностранство. Такође је уливала наду српском народу.

Сви балкански народи имали су исте интересе и њихово удруживање могло би бити једино што ће их ослободити. Кнез Михаило сматра да би савези са великим силама, Русијом или Хабзбуршком монархијом, такође довели до зависног положаја. Међутим, Русија је имала значајну улогу у помагању кнезу Михаилу око решавања источног питања. Слала је своје официре у Србију, својим владајућим положајем у Европи утицала је и помогла да се склопе споразуми са Црном Гором и Грчком. Подршку је пружила и Италија.

Било је најважније да се Србија, Грчка и Црна Гора уједине и покрену општи устанак против Османског царства. Поред одређених потешкоћа, Србија и Црна Гора потписују уговор о савезу 1866. године. Кнез Никола одрекао се свог престола у корист кнеза Михаила. Преговори са Грчком су дуго трајали, 1867. године је потписан уговор о сарадњи. Кнез Михаило покушава да искористи кризе кроз које пролази Хабзбуршка монархија 1859. када је изгубила Италију и 1866. када је истиснута из немачке конфедерације, да покрене источно питање, али је ово било неуспешно. Иако Балкански савез није реализован, политика кнеза Михаила је имала значајне последице. Увођење народне војске је утицала на унутрашње јачање државе, а спољна политика је поставила темеље за будуће подухвате.

Миа Терзић

Универзитет у Београду – Правни факултет

САНСТЕФАНСКИ МИР И БЕРЛИНСКИ КОНГРЕС И ОДНОСИ РУСИЈЕ, СРБИЈЕ И БУГАРСКЕ

Руско-турски рат (1877-1878) окончан је Санстефанским миром који је потписан 3. марта 1878. године, њиме је Русија покушала да оствари своје геополитичке интересе. Овај споразум је изазвао незадовољства код Јужних Словена, али и код Великих сила због Руске империје. Према Санстефанском миру, Србија (незадовољна споразумом јер су њени територијални и национални интереси били потиснути због стварања Велике Бугарске), Црна Гора и Румунија добијају независност, Русија добија део Бесарабије (до тада у поседу Румуније) и ствара се Велика Бугарска која би формално била турски вазал, али би је заправо контролисала Русија (којом би била обухваћена територија Македоније и Старе Србије). Велика Британија и Аустро-Угарска не прихватају тај план и предлажу нови конгрес.

Берлински конгрес (1878) представља ревизију Санстефанског мира и сазван је као последица супротстављених интереса. Пошто је Србија била разочарана у Санстефански споразум, Јован Ристић одлази у Беч да брани српско становништво, а након тога одлази у Берлин код канцелара Ото фон Бизмарка са истим задатком. Тај дипломатски потез донео је Србији заштиту Аустро-угарске. Неки од Аустро-Угарских услова за подршку Србији су били да Србија нема право да се шири према Босни и Херцеговини, Новом Пазару и Митровици (то је било подручје интереса Аустро-Угарске), трговински уговор између Србије и Аустро-Угарске и уговор о железници и Ђердапу. Велика Бугарска је умањена и подељена, а Србија је добила независност и проширење територије (нишки, врањски, пиротски и топлички округ), Аустро-Угарска добија право окупације Босне и Херцеговине.

Циљ рада је да анализира утицај Санстефанског мира и Берлинског конгреса, али такође и њихов утицај на односе Србије, Русије и Бугарске. Посебно ће се обратити пажња на стварање Велике Бугарске и на незадовољство Србије због неиспуњених територијалних очекивања. Други део рада ће бити посвећен одлукама Берлинског конгреса, који је ревидирао Санстефански мир. Рад ће показати да су одлуке донете у Санстефанском споразуму и на Берлинском конгресу имале последице на политичке односе, посебно у српско-бугарским односима и позицију Русије на Балкану.

Анастасија Јовановић

Универзитет у Београду – Правни факултет

МАЈСКА ДЕКЛАРАЦИЈА: ПРИВРЖЕНОСТ ХАБЗБУРШКОМ ЦАРСТВУ ИЛИ ПОКУШАЈ СРЕДЊЕГ РЕШЕЊА

Тема рада односи се на анализу Мајске декларације као једног од кључних политичких докумената у време Првог светског рата, са посебним освртом на питање да ли је Декларација представљала израз привржености Хабзбуршкој монархији или покушај проналажења компромисног, односно „средњег решења“ за положај јужнословенских народа у оквиру тадашње Европе. Циљ рада је да се разуме политички контекст у којем је Декларација настала, као и супротстављене идеје које су постојале у оквиру југословенског покрета. Наиме, током Првог светског рата, простор југоисточне Европе био је под снажним утицајем распада великих империја, међу којима је посебно значајна била Аустроугарска монархија. Поред Мађара и Аустријанаца, унутар Аустроугарске монархије, између

осталих, живели су и Срби, Хрвати и Словенци, чији је политички положај био различит, али је заједничко било све израженије национално питање и тежња ка већем степену самосталности. Такође, потребно је поменути и чињеницу да је идеја о уједињењу јужнословенских народа потиче из 19. века и да се постепено ширила међу становништвом још од Илирског покрета у Хрватској из 1830-их година, па све до Младе Босне која је 20. века представљала један од најрадикалнијих облика јужнословенског националног покрета. Ова идеја се развијала под утицајем културног и националног препорода, јачања националне свести и све израженијег отпора према великим империјама. У том контексту настаје Мајска декларација, коју је 30. маја 1917. године у бечком парламенту изнео Југословенски клуб, састављен од посланика Словенаца, Хрвата и Срба. Ова декларација је представљала захтев да се све земље у којима живе Јужни Словени уједине у једну политичку целину у оквиру Хабзбуршке монархије. У том смислу она је полазила од тзв. унитаристичког принципа, што значи да се тежило стварању једне јединствене државне јединице, а не више засебних ентитета са широком аутономијом. Та идеја подразумевала је централизовано уређење и заједничке институције, уз одбацивање федералног концепта који би подразумевао равноправне, али одвојене јединице.

Иако је Мајска декларација формално остајала у оквирима Хабзбуршке монархије и није захтевала њено рушење, она је у политичком смислу представљала важан корак ка југословенском уједињењу. Њен значај се огледа у томе што је први пут јавно формулисана идеја о заједничком политичком простору Јужних Словена, што је истовремено отворило простор за различита тумачења – од лојалистичких до национално-ослободилачких. Поред свега наведеног, важно је нагласити да је Мајска декларација настала у специфичним ратним условима, када је Аустроугарска монархија већ била у дубокој кризи и суочена са унутрашњим националним тензијама. Јужнословенски посланици у бечком парламенту су, кроз ову декларацију, покушали да пронађу политички оквир који би омогућио опстанак њихових народа унутар постојећег система, али уз већи степен равноправности и заштите националних интереса. Због тога се често каже да је Мајска декларација представљала реалполитички компромис – прихватање монархије као оквира, али уз захтев за њену суштинску промену. Потребно је истаћи и то да утицај Декларације постаје још јаснији када се посматра развој догађаја након 1917. године. Идеје из Мајске декларације нису остале изоловане, већ су се постепено повезале са деловањем Југословенског одбор и политиком Краљевине Србије, што је довело до заједничког формулисања циља – стварања јединствене јужнословенске државе. У том процесу, унитаристички елемент декларације имао је значајну улогу, јер је допринео идеји да нова држава треба да буде политички јединствена и централизована, а не лабаво федерално уређена.

У исто време делује и Југословенски одбор, који за разлику од Мајске декларације заступа идеју потпуног отцепљења од царства и стварања независне државе. Управо сусрет и постепено приближавање ових различитих политичких струја довели су до Крфске декларације, која је представљала први јасан договор о стварању заједничке јужнословенске државе као уставне монархије под династијом Карађорђевић. У том смислу, Мајска декларација може се посматрати као њен идејни темељ, јер је прва артикулисала идеју јединства, која је касније добила коначну политичку форму на Крфу. Све у свему, Мајска декларација није једнозначан документ. Она истовремено носи елементе лојалности Аустроугарској монархији, али и јасне назнаке политичког преображаја и тежње ка националном уједињењу. Због тога се најпрецизније може тумачити као „средње решење“ – компромисни покушај да се у датим околностима обезбеди што повољнији положај јужнословенских народа, који ће убрзо постати један од кључних корака ка стварању заједничке државе.

Иван Маринковић

Универзитет у Београду – Правни факултет

СРПСКИ ПИСЦИ-ДИПЛОМАТЕ ИЗМЕЂУ ПРВОГ И ДРУГОГ СВЕТСКОГ РАТА И ЊИХОВ ДОПРИНОС ДОМАЋОЈ ДИПЛОМАТИЈИ

Овај рад истражује дипломатске каријере и политичке доприносе петорице српских интелектуалаца, Иве Андрића, Милоша Црњанског, Милана Ракића, Растка Петровића и Јована Дучића, у служби амбасадора Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца и Краљевине Југославије од 1918. године до 1941. године. Залазећи иза њихове књижевничке репутације, у овом раду се анализира њихов рад у служби државе, дипломатски списи, политички извештаји и улога у формирању позитивне репутације Краљевине у међународним круговима.

Свака личност је истражена кроз призму њихових специфичних позиција: Дучић у дипломатским мисијама Београда у источној и западној Европи, Андрићев боравак у Бечу, Ракић као посланик у Риму, утицај на дипломатске кругове Црњанског и Петровићеву улогу у обликовању мишљења јавног мњења кроз медије и пропагандне напоре повезане са спољним пословима. Анализа истиче како је њихова интелектуална позадина утицала на дипломатски тон, начин преговарања и виђења југословенског идентитета у спољним односима.

Кључна теза овог рада је спој политике и културе ових стваралаца, који не само да су били у цивилној служби држави, већ су и артикулисали визију српског и југословенског идентитета у свету. Њихове двоструке улоге откривају сукоб између личних убеђења и званичних државних ставова, првенствено о уједињењу Јужних Словена и заједничкој држави и односима са државама сукцесорима Аустроугарске монархије. Рад настоји да покаже како су књижевни ствараоци и њихов углед инструментализовани у обликовању спољне политике и стварању националног имиџа током формативних година нове државе. Наглашавањем њиховог бирократског и дипломатског рада, овај рад доприноси разумевању југословенске дипломатске историје, откривајући како се културни капитал користи као оруђе у периоду геополитичке нестабилности.

Јован Ђоровић

Универзитет у Београду – Правни факултет

УТИЦАЈ СОЦИЈАЛИСТИЧКОГ ПОКРЕТА У КРАЉЕВИНИ СРБИЈИ НА ИДЕОЛОШКЕ ПОГЛЕДЕ КОМУНИСТИЧКИХ ВЛАСТИ СФРЈ, СА ПОСЕБНИМ ОСВРТОМ НА ФОРМИРАЊЕ РЕПУБЛИЧКИХ ГРАНИЦА

Чест је случај да при изградњи вишеетничких држава у амбијенту трвења између свих или неких од народа који чине творену државу, долази до тога да се прерасподелом права и обавеза унутар дате државе утврђују неједнаки унутрашњи односи моћи. Тада је неминовно да се и *de iure* јави то да кроз онај кохезивни фактор који одржава дотичну заједницу народа, који су најчешће сви скупа носиоци творене државности готово без изузетка јавља случај народа „првог међу једнакима“ или ређе „последњег међу једнакима“.

То се, узевши у обзир свест људи и у примеру СФРЈ условну једнакост народа, на другачији начин може пренети и на план централизованих и децентрализованих држава. Било да је административна подела, као у случају примера о коме говоримо односно социјалистичке Југославије,

одраз високе аутономије република и снаге коју одражавају носиоци власти у аутономним областима, свакако јесте чињеница да онај ко или оно што одређује висину аутономије али и одређује хоће ли држава у настајању бити централизована или не јесте управо онај претходно споменути кохезивни фактор који, чим у основи твори државу о којој говоримо тиме што ствара њен систем правног функционисања, такође и може *de facto* утврдити односе моћи који ће донети превагу неким националним, верским или класним заједницама. Осврнућемо се и на историјски преглед јер је он, у окружењу какво је Балканско полуострво од пресудне важности за разумевање међуетничких односа који су били кључни приликом творбе бивше заједничке државе.

Иако се, поготово од распада СФРЈ у научној литератури неретко критички гледа на однос органа власти у СФРЈ према превасходно етничком јединству српског народа, али и територијалном скрнављењу СР Србије која ће потом као правни наследник СФРЈ понети готово искључиво обавезе али не и права исте која, додуше услед агресије НАТО пакта, није успела да одбрани на начин на који је то желела (у крајњој линији војно тј. неуспешном војном одбраном од сепаратизма), поготово не она права за које дотични аутори сматрају за правично припадајућа српском народу као већинском носиоцу државности свих југословенских држава чији је Србија била део, макар формално, све до 2003. године.

Lyaysan Valeeva

Kazan Federal University Faculty of Law

IMPERIAL JUSTICE VS. LOCAL CUSTOMS: CODIFICATION AND JUDICIAL REFORM IN THE RUSSIAN EMPIRE AS INSTRUMENTS OF LEGAL UNIFICATION

Empires are complex political and legal formations, uniting diverse territories and legal traditions. Unlike the nation-state, which aspires to formal equality and legal unity, an empire must balance between unification and recognition of differences. In this context, law becomes not only an instrument of governance but also a space of compromise between centralization and diversity. This is most clearly manifested in attempts at codification and judicial reform. The case of the nineteenth-century Russian Empire demonstrates how a model of “partial unification” emerged, in which common principles coexisted with a system of exceptions. The aim of this study is to analyze the extent to which legislative codification and judicial reform in the Russian Empire contributed to the creation of a unified legal space, and where the empire deliberately preserved legal differentiation. The first key stage toward unification was the Digest of Laws of the Russian Empire of 1832, prepared under the leadership of M. M. Speransky. It represented a large-scale systematization of existing legislation, including norms accumulated since the Law Code of 1649, as well as numerous decrees of the eighteenth and early nineteenth centuries. The significance of the Digest lay not only in organizing legal material but also in creating a relatively coherent and hierarchically structured legal system applicable across most of the empire’s territory. However, even at this stage it becomes evident that unification had a limited character. Despite the formal universality of the Digest, significant categories of norms and legal regimes remained beyond its scope. Thus, special legal orders were preserved in the Grand Duchy of Finland, the Kingdom of Poland, and the Baltic provinces, where distinct legal systems continued to operate, often based on local or previously existing European legal traditions. Moreover, customary law continued to play an important role—both among the peasantry (communal norms regulating land use and family relations) and among the so-called «non-Russian» peoples of Siberia and the imperial periphery. Thus, the Digest functioned rather as the “core” of imperial law, around which peripheral legal spaces persisted. The second major stage was the judicial reform of 1864, associated with the adoption of

the Judicial Statutes. This reform had a more pronounced unifying orientation, as it affected not only substantive norms but also the very mechanism of law enforcement. It introduced principles that can be regarded as universalist: judicial independence, irremovability of judges, publicity and adversarial procedure, the participation of juries, and the institutionalization of the legal profession. These elements formed a new model of justice oriented toward uniform standards of adjudication. Nevertheless, the empire did not abandon legal pluralism even here. The reform was not fully extended to all categories of the population or all territories. One of the most striking examples is the volost courts for peasants, where simplified procedures were applied and elements of customary law were retained. Moreover, even within the general system, limitations existed: for example, trial by jury was not applied to certain categories of cases or in specific regions. Thus, the judicial reform of 1864 created a unified «framework» of justice but did not eliminate the multiplicity of legal regimes. Imperial justice proved to be multi-layered: at the upper level-unified principles and institutions; at the lower level-a diversity of procedures and norms adapted to social and ethnocultural specificities. An analysis of these two reforms allows for a broader conclusion about the nature of imperial law. Unlike the law of the nation-state, which is oriented toward formal equality, imperial law inherently permits and even institutionalizes differences. Unification in an empire is instrumental in nature: it aims to enhance governability and predictability but does not seek to eliminate diversity completely. Moreover, the preservation of differences may be viewed as a means of stabilization, allowing for the accommodation of local particularities and the reduction of resistance in the periphery. In this sense, the nineteenth-century Russian Empire demonstrates a typical model of a «composite legal order,» in which universal and particular elements coexist. Codification and judicial reform function as complementary instruments: the former establishes normative unity, the latter procedural unity. However, both encounter limits to unification determined by social, ethnic, and political factors. In the context of the conference theme «In the Shadow of Empires», this example shows that empires not only extend their influence through law but also construct specific legal frameworks in which universalism is combined with exceptions. The study of the Russian model contributes to a better understanding of the general patterns of imperial legal orders-from the Roman Empire, which allowed local legal customs in its peripheries, to contemporary forms of «soft» imperialism, where unified standards likewise coexist with a plurality of regimes. The tension between unification and the preservation of differences is not a deviation but a fundamental characteristic of imperial law. It is within this tension that its specific logic is formed-a logic that distinguishes the empire as a legal phenomenon from other forms of political organization.

Sara Jovanović

University of Belgrade Faculty of Law

THE INFLUENCE OF THE AUSTRIAN EMPIRE ON THE SERBIAN CIVIL CODE AND ITS IMPACT ON THE DEVELOPMENT OF THE LEGAL PROFESSION

The adoption of the Serbian Civil Code in 1844 represents one of the most significant milestones in the legal history of modern Serbia. Its creation was deeply influenced by foreign legal models, most notably the Austrian Civil Code, reflecting broader political, cultural, and legal ties between the Principality of Serbia and the Austrian Empire. This paper examines the extent and nature of Austrian influence on the Serbian Civil Code, as well as the indirect but substantial impact this codification had on the emergence and development of the legal profession in Serbia.

The drafting of the Serbian Civil Code was entrusted to Jovan Hadžić, a jurist educated within the Habsburg legal tradition. His legal education and professional background played a crucial role in shaping the structure, terminology, and legal concepts incorporated into the Code. Rather than creating an entirely original legal system, Hadžić relied heavily on the Austrian model, adapting it to the social and economic conditions of

Serbia at the time. However, this process was not merely one of simple reception. It involved selective modification, simplification, and at times deviation from the original Austrian provisions.

The influence of the Austrian Civil Code is most visible in the systematic organization of legal norms, the introduction of private law institutions, and the formalization of legal relations. Concepts such as property rights, contractual obligations, and inheritance law were largely modeled on Austrian solutions, although adjusted to accommodate patriarchal family structures and customary law still present in Serbian society. Despite these adaptations, the Serbian Civil Code marked a transition from customary and fragmented legal practices toward a more unified and codified legal system.

One of the key consequences of this legal transformation was its effect on the development of legal practice, particularly the emergence of the legal profession. Prior to the adoption of the Code, legal representation in Serbia was not fully professionalized, and court proceedings were often conducted without formally trained legal representatives. The introduction of a complex and systematic body of written law necessitated the presence of individuals capable of interpreting and applying legal norms. In this context, the influence of Austrian legal culture extended beyond substantive law and contributed to the gradual professionalization of legal representation.

The Austrian model emphasized predictability of legal norms, formal procedure, and the importance of trained judges, which indirectly encouraged the formation of a professional class of legal practitioners in Serbia. As legal disputes became more reliant on the interpretation of codified norms rather than customary practices, the need for educated intermediaries between the law and the parties increased. This shift laid the groundwork for the institutionalization of the legal profession and the eventual regulation of legal representation.

Nevertheless, the reception of Austrian legal solutions was not without criticism. Contemporary and later scholars have pointed out that certain provisions of the Serbian Civil Code were not fully compatible with the social realities of Serbia, particularly in provincial areas where customary law remained dominant. Critics also argued that excessive reliance on foreign models limited the development of an authentically Serbian legal system. Despite these shortcomings, the Code played a crucial role in modernizing Serbian law and establishing the foundations of legal professionalism.

In conclusion, the influence of the Austrian Empire on the Serbian Civil Code was both profound and multifaceted. It shaped not only the content and structure of the Code but also had lasting implications for the development of legal institutions, including the legal profession. By introducing a codified system based on European legal standards, Serbia took a big step toward legal modernization, while also encouraging the gradual development of a professional legal community.

Andrey Andreyevich Kiosov

St. Petersburg State University Faculty of Law

TRENDS IN LEGAL CONTINUITY IN THE HISTORY OF RUSSIAN LAW AND STATE

The research focuses on the legal organization and ideological organization of the Russian legal system and the Russian state. I have analyzed two trends that have developed in the history of the Russian state – the Russian Tsardom, the Russian Empire, socialist Russia, and the modern Russian Federation.

The first trend is building succession (continuity) between the states and the legal systems. This approach to legal and ideological organization involves several features. Firstly, the main regulatory legal acts have remained unchanged for several decades. Secondly, philosophers, politicians, lawyers, and the state itself are building an ideological system according to which the state is the historical successor of older

and no longer existing states. Thirdly, building continuity is aimed at legalizing and legitimizing the state and the legal system of this state. In my research, I identify signs of the formation of continuity between the states and the legal systems as a direction of public policy.

The second trend is the rejection of the succession (continuity) of the legal system and the ideological system. This approach is typical for periods in the history of the state when the state requires a large-scale transition from the previous regulatory system to the new one. Then the state perceives itself as a new and sometimes unique political and legal entity. The state begins the formation of its legal system and ideological system from scratch. In my research, I analyze the reasons for such actions by the state and I suggest that the rejection of legal continuity and ideological continuity can be carried out in order to legitimize the state.

Both trends have taken place in the history of the legal system of the Russian state. My research contains examples of the implementation of such trends from the history of Russian law and state. I will give some examples from my research below. The examples below are only a small part of the research and serve to illustrate the amount of my work that I have done during the preparation of the research.

Here is an example of building the continuity of an ideological system and a legal system from the history of Russian law and state. In the XVI century, the idea of Moscow as the third Rome was born in the Russian state after the fall of the Eastern Roman Empire in the XV century. The idea of “Moscow, the Third Rome” offers an ideological approach to the continuity of the Russian state as the political and spiritual center of Christianity. Moscow, as the capital of the Russian state, is the successor of Ancient Rome and the Byzantine Empire. The idea of the succession of the Russian state from the Eastern Roman Empire is also connected with the appearance of the title “tsar” in the Russian legal system in 1547.

Here is an example of a complete rejection of the continuity of the ideological system and the legal system from the history of the Russian law and state. The first socialist state in the history of mankind, the Russian state, after the socialist revolution in 1917, consistently conducted a policy of breaking historical, ideological and legal continuity with the Russian Empire. The rejection of ideological continuity was consistently carried out in the works of Russian political figures after 1917. The rejection of legal continuity is reflected in regulatory legal acts, for example, in the Constitution of the Russian Socialist Federative Soviet Republic of 1918. The newly formed state proclaimed the cancellation of loans made by the government of the Russian Empire, landowners and the bourgeoisie, as the first strike to international banking and financial capital.

The Russian state, which has a thousand-year history, is in search of a balance between the two trends. The Constitution of the Russian Federation provides that the Russian Federation, united by the millennium history, preserving the memory of the ancestors who conveyed to us ideals and belief in God, as well as continuity of development of the Russian state, recognises the unanimity of the State that was established historically.

Filip Novaković

University of Zenica Faculty of Law

CRIMINAL JUSTICE IN THE SHADOW OF EMPIRE – THE TRANSFORMATION OF CRIMINAL LAW IN BOSNIA AND HERZEGOVINA DURING AUSTRO- HUNGARIAN ADMINISTRATION (1878–1918)

The occupation of Bosnia and Herzegovina by the Austro-Hungarian Monarchy in 1878 marked the beginning of profound institutional and legal transformations in this peripheral province of the European imperial system. The Austro-Hungarian administration sought to establish a modern legal framework that

would ensure political stability while integrating the territory into the administrative structure of the Monarchy. Within this broader process of legal modernization, the reform of criminal justice played a central role, encompassing the reorganization of the judicial system, modernization of criminal legislation and procedure, and the professionalization of the judiciary.

This paper examines the transformation of criminal law and criminal justice in Bosnia and Herzegovina during the period of Austro-Hungarian administration, with particular emphasis on institutional reforms and normative changes that shaped the emerging legal order. Special attention is devoted to the relationship between inherited Ottoman legal institutions and the new legal solutions introduced by the imperial administration. This interaction resulted in a distinctive form of legal pluralism in which elements of Ottoman legal heritage coexisted with modern European legal models.

The research is based on the historical-legal method, the analysis of relevant normative sources and secondary literature, and a comparative approach that situates legal reforms in Bosnia and Herzegovina within the broader context of Austro-Hungarian imperial governance. The aim of the paper is to demonstrate how imperial legal policies influenced the development of criminal justice institutions in Bosnia and Herzegovina and how these reforms contributed to the formation of the foundations of the modern legal system in the country.

The analysis suggests that the Austro-Hungarian administration did not merely transplant legal models from the core territories of the Monarchy, but rather developed specific institutional solutions adapted to the social, political, and cultural context of Bosnia and Herzegovina. This combination of imperial legal concepts and local legal traditions contributed to the formation of a distinctive model of criminal justice with long-term implications for the legal development of the region.

Alexander Yuryevich Zakharov

Sochi Institute (branch) of the All-Russian State University of Justice Faculty of Law

THE TERRITORIAL STRUCTURE OF THE RUSSIAN EMPIRE IN THE 19TH – EARLY 20TH CENTURIES

This study was prepared as part of the sixth student conference on the history of law, “History 2026” — “In the Shadow of Empires”. An empire is a large, multinational state with the most complex form of state-territorial organization, which includes territories with different legal statuses. The theoretical foundation draws on the definition of an empire formulated by Ivan Andreevich Ivannikov, Doctor of Law, Doctor of Political Sciences, and Professor at the Department of Theory and History of State and Law at the Sochi branch of the All-Russian State University. According to his approach, an empire is understood as a large, multinational state featuring the most complex form of state-territorial organization and incorporating territories with various legal statuses. Key characteristics of the imperial model include Territorial scale. Ethnic and national heterogeneity (multinationalism). A complex, hierarchical structure of governance. Diversity of legal statuses of constituent territories — ranging from unitary provinces to autonomous entities and protectorates. The Russian Empire of the 19th and early 20th centuries represents a classic example of such a model, where centralized authority was combined with a flexible, differentiated approach to regional governance — which is the subject of this analysis.¹ General structure of administrative-territorial division (late 19th century – 1914) By the outbreak of the First World War, the Russian Empire was a complex administrative entity. Main Administrative-Territorial Units By 1914, the empire was divided into the following major parts: European Russia Privislinsky Krai (Congress Poland region)Caucasus Krai Siberia Central Asian possessions Grand Duchy of Finland The system of governance included: Governorates and Oblasts — primary administrative units (78 governorates, 21 oblasts)General-governorships — for managing

groups of governorates City administrations for major cities Lower units: uyezds (districts), okrugs (regions), volosts (rural districts) Legal Differentiation The territory of the empire was governed by two main systems: General Regulations for the main part of the empire Special Regulations for national borderlands Features of Borderland Governance The Kingdom of Poland underwent a transformation from constitutional autonomy to full integration into the imperial system. After the uprisings of 1830–1831 and 1863–1864, its autonomy was significantly restricted. The Grand Duchy of Finland maintained broad autonomy: Own legislation Separate financial system Special army Own customs service Unique citizenship Legal Status of the Population The empire's population was divided into: Native Russian subjects. Inorodtsy (non-Slavic peoples) Foreigners.

*

Diversity of legal statuses. The extreme poles of this diversity are demonstrated by the Kingdom of Poland (which went from constitutional autonomy to integration) and the Grand Duchy of Finland (which retained the features of a state in personal union until the end). This fully corresponds to the thesis that the empire included territories with fundamentally different legal statuses. Differentiation in population status. The institution of subjecthood was also not uniform, ranging from the full rights of “native subjects” to the limited status of inorodtsy (non-Slavic peoples) and the special citizenship in Finland. Thus, the Russian Empire was not a monolithic unitary state, but a complex political entity in which the imperial center built a flexible system of relations with various regions, combining methods of direct administrative integration, autonomation, and asymmetrical treaty-based relations. This practice embodied the essential characteristics of imperial statehood, as theoretically conceptualized experience of the Russian Empire — with its constant search for a balance between unification and recognition of particularity — provides rich material for studying the legal mechanisms of existence and governance in large, multi-ethnic states in the “shadow” of the imperial tradition. The Russian Empire represented a flexible system of governance that combined centralization with a differentiated approach to regions. This allowed maintaining control over vast territories with varying levels of development and cultural characteristics. The study of the imperial governance model is relevant for understanding the mechanisms of existence of multinational states. The empire's administrative structure demonstrated remarkable adaptability, balancing uniform central control with regional particularities. This approach enabled effective management of diverse territories while preserving their unique cultural and developmental features. The experience of the Russian Empire, with its constant search for a balance between unification and recognition of regional specifics, provides valuable insights into the legal mechanisms of governing large, multi-ethnic states within the imperial tradition.

Aleksandra Rakhmanova

St. Petersburg State University Institute of History

A RIGHT TO INVADE – DISRAELI'S VIEW OF BRITISH POLICY IN AFRICA IN THE 1860-70S

The foreign policy of the British Empire in the 2nd part of the 19th century is traditionally considered to be Imperialism. It is crucial to know, for which reasons the Government undertook such a policy. The African destination of British foreign policy began to be gradually developed in the 1860s. It seems crucial to inquire into this theme due to the strategic, economic and ideological importance of the region in the British foreign policy of the 2nd part of the 19th century, which led to such major events as the Egypt protectorate in 1882 and Anglo-Boer Wars. In 1868 and in 1879 Benjamin Disraeli, who was then the Prime Minister, held two speeches connected to it. Both of them were meant to explain British militancy in Abyssinia and Zululand. This research will focus on Disraelian arguments in favor of British invasion in Abyssinia in 1868

and of Anglo-Zulu War in 1879, which he used in the Parliament. Two parliamentary speeches of Disraeli, reviewed via discourse analysis, served as the resources for the survey.

In 1868 British troops launched an expedition to Ethiopia in order to both rescue British diplomats and to punish the Ethiopian Emperor for the illegal imprisonment of them. This campaign was expensive and finished not very successfully for Britain. Nevertheless, the British Establishment tried to conceal the setback of the British troops in Ethiopia after the end of the war and introduce the Abyssinian Expedition as bravery. Researchers suggest that Disraeli was the main architect of this campaign, which was held for such reasons as “the avoidance of domestic crisis, and the confirmation of Britain's position as a Great Power in a rapidly changing world”. On the 2nd of July 1868 the vote of thanks to Her Majesty’s Troops took place and William Gladstone, being then the leader of the opposition, delivered a speech in honor of the British Army and the Government. Afterwards Disraeli introduced his own speech to congratulate the army and, especially, the commander Sir Robert Napier. In conclusion he paid attention to the public reaction to the expedition and dwelled upon Britain having acted in accordance with the “higher principles of humanity”. Eventually, Disraeli put an emphasis on the rescue of the British subjects rather than on the invasion of the independent state.

Eleven years later Britain was involved in the Anglo-Zulu War. Disraeli considered it to be a war with the “savage” nation. However, he declared that he had been unwilling to act according to “the policy of annexation” in spite of “the policy of confederation”. At the same time, he accepted the fact that the annexation of Transvaal in 1877, which would directly lead to the Anglo-Zulu War, was not conducted on solid grounds. As for the causes of the war, Disraeli said that it was “influenced by no personal consideration” but by “public welfare”. However, these arguments were not supported in the House of Commons, and the public began to notice the drift of the African policy to open and hostile imperialism.

Taking into consideration all mentioned above, we can see that Benjamin Disraeli’s thoughts about African policy were a strong mixture of Imperialism and colonialism. Nevertheless, at the beginning of the Fight for Africa it was veiled with the populist principles of “humanity”, “confederation” and “consolidation” which were viewed as the legal base for the aggression.

Peter Odrich

Max Planck Institute for Legal History and Legal Theory

POST-IMPERIAL SUPRANATIONALITY: THE DEATH AND REBIRTH OF EMPIRE IN INTERWAR INTERNATIONAL LEGAL PRACTICE

The interwar period was a moment of both crisis and innovation for international law. Next to the impact of the First World War itself, this had to do mainly with the end of Empires and the reconstitution of their territories into (more or less) sovereign national states, in accordance with the newly dominant principle of self-determination. Yet, this is where the trouble begins. If the League of Nations is today mostly approached through its (failed) attempt to establish an international security architecture and to outlaw war, recent scholarship has been interested in the more technical legal practices the League was engaged in. Both the mandates and the minority protection system, making up a bulk of the League’s most innovative, individual-centred legal practice, challenging classical notions of sovereignty, were developed to deal with the end of the Empire in the Middle East and Central Europe. Thus, the end of the Empire was the condition of possibility for revolutionising sovereignty and international law. However, at the same time, imperial legal practices survived into this post imperial interwar world.

This paper argues that interwar international law did not simply replace empire, but reconfigured and redeployed imperial legal technologies in a post-imperial world. If the role of the League of Nations in

the administration of the post-imperial territories with their internationally restrained sovereignty is the larger tendency this claim is grounded in, this dynamic becomes particularly visible in the 'supranational' legal regime established in interwar Upper Silesia.

When the former Prussian province Upper Silesia was partitioned in 1922, following years of war, unrest, a chaotic referendum, and great power diplomacy, it gave rise to a legal regime unseen before. Negotiated bilaterally between Germany and Poland, within a framework determined by the Council of the League of Nations, the Geneva Convention, the longest international treaty to date, contained detailed provisions from economic governance and minority protection to individual civil rights and an innovative set of institutions: The Mixed Commission and the Arbitral Tribunal. Their legal prerogatives and the jurisprudence they developed in their fifteen years of existence constituted a shared, porous and internationalised sovereignty which can be read both as an ultimate act of imperial reshuffling in Eastern Europe and as a radically modern supranational experiment. While its minority protection mechanisms and the hybridity of its legal system seem to mark the partial transition from Empire to (internationally embedded and supervised) Nation State, evoking the Habsburg successor states or the A-Mandates in the Middle East, its focus on individual rights, reciprocity and the judicial integration of the Arbitral Tribunal into national legal orders signals something entirely novel – and rightly leads to the question of its influence on postwar European Integration. Upper Silesia exemplifies both the transformation of sovereignty after empire and its rearticulation through inherited imperial legal forms.

Indeed, Upper Silesia's imperial afterlife becomes visible through various legal technologies common to imperial legal systems. Legal and jurisdictional pluralism and layered sovereignty, in different forms central to the legal systems of both the British and the Habsburg Empires in the 19th century, were also present in Upper Silesia, with different levels of international law integrated into a regionally distinctive legal system through supranational jurisdiction. The minority protection system and diverging personal status depending on group belonging, that was institutionally innovated most radically in Upper Silesia, is equally reminiscent of the way multinational Empires were organised internally. While these are imperial legal technologies directed to the governance of internal diversity, other imperial heritage manifested as the extraterritorial imposition of imperial legal authority, namely international and mixed tribunals guaranteeing subjective rights beyond and against territorial legal orders. This combination of external imperial authority and internal diversity, the internal legal pluralism and fragmented sovereignty and external guarantee of individual rights through international institutions are closely intertwined in the case of Upper Silesia. Yet they are also adapted to a post-imperial, regional context, and sometimes even transcend their imperial heritage entirely. This is indeed the key question: to what extent did supranational legal forms depend on, rather than replace, imperial modes of governance?

This paper seeks to reconstruct the Upper Silesian legal regime as a supranational experiment in regional integration born out of great power diplomacy and nationalist conflict, yet largely reproducing imperial legal technologies for a post-imperial context. While working through the ambiguity of this relationship, it proposes to view Upper Silesia as a bridge through which imperial legal logics were not overcome, but transformed into the foundations of later supranational governance.

SOFT POWER, HARD LAW: INFORMAL EMPIRES AND LEGAL NORM EXPORT IN CONTEMPORARY CLIMATE GOVERNANCE

The shadow of empires does not always fall where we expect - and the gap this paper addresses is precisely that blindspot: the structural governance asymmetry embedded within international climate law behind a formal architecture of sovereign equality.

In 2026, marking 1,550 years since the fall of the Western Roman Empire, the more pressing historical question may not be how empires ended but how their legal logics persist. The Paris Agreement (2015) is the contemporary site of that persistence. Every signatory sits formally equal at the negotiating table. Yet the governance frameworks, accountability mechanisms, and technical standards embedded in the Agreement's carbon trading provisions under Article 6 carry unmistakable marks of origin - Brussels, Geneva, the financial centres of the Global North. This paper examines that asymmetry, arguing that contemporary climate governance constitutes a recoverable form of informal imperial legal transplantation.

The functional benchmark against which both the historical and contemporary comparators in this paper are measured is the structural asymmetry between a norm-projecting legal centre and a norm-receiving periphery – evaluated by the degree to which the receiving system's legal choices are constrained by the projecting centre's institutional architecture, irrespective of formal sovereign equality between them.

Against that benchmark, Alan Watson's legal transplants framework – advanced in the second edition of *Legal Transplants: An Approach to Comparative Law* (University of Georgia Press, 1993) – provides the primary analytical instrument, though Watson's claim requires careful handling. Watson's argument is historiographical: legal change, he contends, is driven by the internal logic of legal traditions and the borrowing habits of legal elites, not by social necessity. This is not a claim that transplanted rules operate context-free – that formulation distorts Watson beyond recognition. It is a descriptive argument about what motivates borrowing in the first place. The distinction matters considerably. If legal borrowing is not socially compelled in Watson's scheme, then the question this paper poses becomes genuinely interesting: why do Global South jurisdictions adopt climate governance frameworks that do not obviously serve their stated developmental interests? The answer may require a category Watson did not contemplate – constrained voluntary reception, where formal freedom to borrow masks a structural compulsion to conform.

India's Carbon Credit Trading Scheme, 2023 (CCTS 2023), notified under The Energy Conservation (Amendment) Act, 2022 (Act 19 of 2022), is the primary case study. Several structural features – sectoral coverage logic, monitoring and verification frameworks, the overall market architecture – trace recognisable conceptual lines back to European Union Emissions Trading System design principles. India did not sign any bilateral agreement requiring EU-aligned design. The borrowing was, on its face, voluntary. But voluntary borrowing under conditions of structural economic dependence and international institutional pressure looks different - considerably different - from the spontaneous reception of law across genuinely equal sovereigns. This is the analytical distinction the paper develops.

This is not entirely new. The British Empire did not always impose law by decree. The Indian Contract Act, 1872 (Act IX of 1872) and the Transfer of Property Act, 1882 (Act IV of 1882) were presented as codifications - rational, modern, beneficial. They were also mechanisms through which a particular legal-economic order was embedded into colonial administration, not by conquering legal categories so much as by rendering alternative categories legally incoherent. The form changed; the function persisted. Contemporary climate governance norm diffusion may operate through an analogous logic, even if the empire projecting that influence no longer holds territory.

From my reading of CCTS 2023 documentation and the parliamentary debates preceding The Energy Conservation (Amendment) Act, 2022, a visible tension runs through the legislative record – between India’s stated commitment to a carbon market suited to its developmental context and the pull toward internationally recognised design standards that would make Indian carbon credits legible in transnational markets. That tension is structural, and historically familiar to anyone who has read the debates preceding the Indian Forest Act, 1878 (Act VII of 1878) - another moment when a nominally rational legal framework served an economic agenda that was not entirely India’s own.

Methodologically, the paper reconstructs the doctrinal genealogy of key CCTS 2023 design features, tracing their conceptual origins in EU ETS architecture and UNFCCC Article 6 negotiating texts. This genealogical exercise is not merely historical; it provides the evidentiary basis for applying Sacco’s legal formants framework to disaggregate the official rules from the operative rules within CCTS 2023, exposing where external normative pressure shaped domestic legal choices below the level of formal statutory language. Whether “soft power” legal empire can then be operationalised as a stable analytical category in comparative legal history - or whether the concept, pushed too far, dissolves into ordinary regulatory diffusion - remains the theoretical question the paper addresses.

The contribution this paper offers sits at three intersecting levels, though none of the claims is without qualification - and that qualification is particularly acute for the constrained voluntary reception concept, which may expose Watson’s transplants framework’s analytical limits as readily as it confirms its utility. As a substantive matter, it adds a Global South case study to the literature on informal imperialism and international environmental law – a literature that has so far addressed the climate context only partially. The methodological extension of Watson’s framework beyond its historical domain into contemporary transnational governance is not straightforward, and the paper acknowledges that openly rather than treating the extension as self-evidently valid. The theoretical proposal – constrained voluntary reception as a working concept positioned between coerced transplantation and free borrowing – is offered contingently; whether it holds under comparative scrutiny across other Global South carbon market jurisdictions is a question this paper opens rather than closes. The paper speaks directly to this conference’s invitation to examine informal empires that extend influence through a formal architecture of equality – a description that fits contemporary climate law with uncomfortable, and historically instructive, precision.

Gabriela Szota

University of Warsaw Faculty of Law and Administration

BETWEEN CUSTOM AND AUTHORITY: THE SURVIVAL OF AMAZIGH CUSTOMARY LAW IN NORTH AFRICA

The earliest mentions of Imazighen date back over 3,000 years, appearing in ancient Egyptian inscriptions and later in ancient Greek and Roman texts. They are a diverse group of people from various ethnic backgrounds who probably settled in North Africa as far back as 10,000 BC, although the exact origins of those tribes are uncertain. The Imazighen created a culture that would become the foundation of later Moroccan and, later, broader Maghrebian identity. It is based on three major themes, sometimes known as the Amazigh cultural trinity: the Tamazight language, attachment to the land, and tribal solidarity. Those values were protected by the customary law, also known as Azref. It was the foundation of the legal system used by Amazigh communities for hundreds of years and, to this day, remains relevant and visible in the daily life of these communities through their values, social practices, and political organisation. Over centuries, the Azref law clashed with foreign legal systems introduced to the region by larger imperial powers - first by the Arab Ummayyad Empire, later by the French Empire, which effectively colonised North Africa in

the 19th century. Despite these circumstances, Amazigh customary law withstood pressure and maintained its core principles. The durability of the Azref law is not an accidental phenomenon but rather the result of the accumulation of the individual characteristics of this legal order and of external sociopolitical and geographical factors.

This customary law is deeply rooted in the communitarian spirit of the Amazigh tribes. It aims to ensure neighbourhood coexistence, resolve disputes, and regulate collective life. The Azref law was highly complex. It addressed both public and private spheres by regulating the unique legal institution of social property, setting election procedures for community governing bodies, and guiding the formation of inter-tribal alliances. The absence of a central authority made it difficult to unify the law and judicial systems across tribes. This practice changed during the period of conquests of the Arab Empire in the 8th century. The new religion of Islam and its legal system were introduced. Urban centres of political power began applying Islamic law and disregarded indigenous customs. Islamisation and Arabisation intensified in the 12th century. However, local dynasties could not enforce Islamic law in peripheral areas, which were inhabited by Amazigh. The 20th-century French colonial rule then introduced a major change to Azref law. French policy opposed legal pluralism in favour of strong centralisation. It aimed to remove Imazighen from Islamic law, contending that they could be “westernised.” This view led to the French doctrine called “politique berbère” (berbère being the often-used pejorative term in French literature, describing Imazighen). It allowed customary law only within the framework set by state law.

Morocco and Algeria exemplify two different paths. Morocco was never an official French colony but only a protectorate. In contrast, Algeria was annexed as a colony. This comparison highlights the role of imperial politics concerning the issue of customary law in North Africa.

This paper analyses the influence of Arabic and French imperial aspirations regarding the imposition of centralised law. These ambitions often came at the expense of the indigenous people’s laws. Special attention is given to the reasons for the survival of customary law and its evolution under different governments. I will also devote some time to identifying the main differences in approach to customary law between Arabs and the French. I will also discuss the extent to which legal pluralism is currently present in Morocco and Algeria. In the research, I will use the methodology of legal studies, in particular, the historical and comparative method.

Natalia Bieniek

University of Warsaw Faculty of Law and Administration

BETWEEN LEGAL RECOGNITION AND PRACTICAL LIMITATIONS: THE SÁMI IN THE NORWEGIAN LEGAL ORDER

Contemporary research on indigenous peoples shows that their legal, political, and cultural situation often clashes with the interests of states established on the territories they inhabit. In this context, the Sámi occupy a unique position as the only indigenous people of Europe whose experiences illustrate the gradual recognition of collective rights. Norway constitutes a particularly important point of reference for analyzing these processes. It is there that the largest portion of the Sámi population resides, which translates into a greater number of regulations and the development of institutions dedicated to their rights. As a result, the Norwegian legal system has developed the most extensive mechanisms for protecting the cultural, linguistic, and economic identity of the Sámi. Additionally, Norway is the only one of the four countries inhabited by the Sámi to have adopted International Labour Organization Convention No. 169 concerning Indigenous and Tribal Peoples, which significantly influences the standard of legal protection afforded to this community.

The topic aligns with the theme of the conference *In the Shadow of Empires*, as it demonstrates how a nation-state, formally based on the principle of equality of citizens, shapes its relations with indigenous populations. Although Norway cannot be considered an empire in the classical sense, the clear asymmetry of power between the state and the Sámi leads to relations of a quasi-imperial character.

The starting point for the analysis is a presentation of the earliest legal regulations concerning the Sámi. Of particular importance in this context is the Lapp Codicil of 1751, which, as an annex to the border treaty between Norway and Sweden, guaranteed the Sámi the right to cross-border mobility, traditional land use, and neutrality in the event of conflict between these states. Until the mid-19th century, Norwegian policy toward the Sámi was based on the principles of cultural pluralism; however, between 1850 and 1959 it was replaced by a process of Norwegianization, further reinforced by nationalist movements following independence in 1905. A turning point came only in the second half of the 20th century, particularly in the aftermath of the protests surrounding the Alta affair, which led to the establishment of the Sámi Rights Commission and initiated the institutionalization of Sámi rights.

The subsequent part of the presentation discusses the role of international law as a means of protecting Sámi rights. A milestone in this regard was Norway's ratification of ILO Convention No. 169, which imposes obligations on the state including, among others, the delimitation and demarcation of indigenous lands, recognition of indigenous peoples' rights to natural resources, and the obligation to consult them on decisions that directly affect them. Instruments such as the International Covenant on Civil and Political Rights (particularly Article 27), the United Nations Declaration on the Rights of Indigenous Peoples, and the European Convention on Human Rights are also analyzed.

At the domestic level, the presentation examines constitutional and statutory mechanisms for the protection of Sámi rights, in particular Article 110a of the Norwegian Constitution, the Sámi Act of 1987, and the functioning of the Sámi Parliament (*Sámediggi*). An important place within national legislation is also occupied by the Finnmark Act of 2005, which established a legal framework for identifying and recognizing indigenous rights to land and natural resources. Regulations concerning the exploitation of natural resources are also analyzed, revealing tensions between the state's economic interests and the protection of traditional forms of land use.

A key part of the presentation is the analysis of case law. This includes both the earliest rulings (*Altevangn*, *Kappfjell*), which recognized Sámi usage rights based on tradition, and later cases (*Selbu*, *Svartskogen*), confirming the possibility of acquiring land rights on the basis of long-term use. More recent case law (*Baeskades*, *Saarivuoma*, *Nesseby*, *Stjernøya*) is then discussed, showing a tendency to limit the significance of customary law and to narrow the application of international conventions. Particular attention is given to cases involving conflicts over natural resources, in which the interests of the state often prevail over the claims of Sámi communities.

The presentation demonstrates that despite the formal development of a system for protecting Sámi rights, a key challenge for the Norwegian legal system remains ensuring consistency between legal provisions and their practical application. Although Norwegian courts have repeatedly confirmed the importance of traditional land use and customary law as independent bases for Sámi claims, recent cases reveal a tendency to limit the scope of this protection. Particularly problematic is the restrictive application of the ILO Convention and the inclination to give greater weight to state interests.

Legal regulations concerning the Sámi in Norway, as well as their practical application, illustrate how a contemporary state may employ mechanisms characteristic of imperial systems, particularly in its relations with indigenous peoples.

BYZANTINE TRADITION OF CANON LAW IN THE TEXTS OF RUSSIAN OLD BELIEVERS OF THE URALS IN THE SECOND HALF OF THE 20TH CENTURY

This article examines the Byzantine tradition of canon law in the texts of Russian Old Believers in the Urals in the second half of the 20th century. It focuses on how the canonical heritage of Byzantium, adopted by Old Russian literature in the pre-Petrine era, continued to be preserved, understood, and used in modern Old Believer written culture. The relevance of this topic is determined by the fact that the early stages of the reception of the Byzantine ecclesiastical legal tradition in Rus' have been comparatively well studied in the scholarly literature. However, considerably less attention has been paid to its later use in the manuscript and polemical milieu of the Old Believers in the 20th century. Meanwhile, it was the Old Believer tradition that largely retained a strong orientation toward ancient canonical models, church rules, council decrees, and the authority of literary tradition.

The introduction provides a characterization of the Byzantine tradition of canon law as a crucial component of Orthodox church culture. It will be shown that in Ancient Rus', this tradition was assimilated not only through translated canonical collections but also through a broader system of church literature, including the Kormchaya Books, the rules of the Holy Fathers, council definitions, and various didactic monuments. It was in this context that the Old Russian understanding of ecclesiastical norms, discipline, and the boundaries of what was permissible in religious life developed. For the subsequent Old Believer community, this tradition had practical rather than abstract historical significance, as it was perceived as part of the unbroken church tradition.

The article then briefly examines the 17th-century church schism as a turning point in the history of Russian religious culture. Old Believers emerged not only as a resistance movement to reforms, but also as a movement seeking to justify their position through appeals to ancient texts and canonical authority. In this regard, appeals to the Byzantine and Old Russian ecclesiastical legal heritage became one of the most important tools for the Old Believers' self-description and self-justification. For them, fidelity to "ancient piety" also meant fidelity to the previous canonical order, preserved in the old book culture and manuscript tradition.

A special place in this study is given to the characterization of the Pomor community, which became widespread in the Urals and Trans-Urals. This article examines the development of Pomor communities of old believers within the modern-day Sverdlovsk and Kurgan regions, as well as the literary culture, spiritual guidance, and polemical writing in the lives of local Old Believers. It is also significant that throughout the 20th century, despite pressure from the atheist state and the general shrinking of religious space, the Pomor community continued to maintain a strong interest in manuscript tradition, correspondence, and intra-confessional debate. This created conditions for continued reflection on church law even in the late period of the Old Believer communities' existence.

The central figure of the article is G. F. Loginov, an Old Believer writer of the Pomor community of the Trans-Urals, whose written legacy is of significant interest for the study of late Old Believer thought. This article aims to briefly demonstrate that Loginov's works are valuable not only as monuments of individual religious creativity, but also as a source on the history of Old Believer legal consciousness, their understanding of ecclesiastical norms, acceptable forms of religious practice, the boundaries of communication, and the principles of preserving confessional identity. His texts reflect the inextricable link between literary tradition, polemics, the memory of conciliar decisions, and the desire to rely on the authority of the Byzantine tradition of canon law in resolving contemporary community issues.

Thus, the article aims to identify the mechanisms for the preservation and reinterpretation of the Byzantine tradition of canon law among Old Believers in the Urals in the second half of the 20th century. The study will allow us to trace how the ancient canonical tradition continued to function in the manuscript heritage, confessional polemics, and the collective memory of Pomor communities. In a broader sense, the

work will help clarify the significance of Old Believer bookishness as a special form of cultural and religious continuity, which ensured the long-term existence of elements of Byzantine church-legal consciousness in the Russian tradition of modern times.

Marta Brodziak

University of Warsaw Faculty of Law and Administration

COLOMBIAN CIVIL LAW IN A HISTORICAL PERSPECTIVE: FOREIGN INFLUENCES AND LEGAL PLURALISM

The history of civil law in Colombia is characterized by the influence of a few major state centers: initially Spain, then Chile, and currently Colombia itself. In addition to the various influences on official state structures, from pre-colonial times to the present day, the territory of this country has been inhabited by numerous indigenous peoples which, despite the passage of time and changes regarding the state authority, have preserved their identity as well as their cultural and legal customs.

During the colonial period, Castilian law was initially applied directly in the territories of present-day Colombia. Later, at the beginning of the 16th century, in order to create laws better adapted to the social reality of Latin America, special laws for the colonies began to be established—this body of law was known as *legislación de Indias*. Until the 19th century, the primary source of law in Colombia consisted of colonial laws enacted by Spanish rulers for their colonies. It was not until 1825, in Gran Colombia, that legislation introducing a new system of legal norms was established, giving primacy to local state legislation. Nevertheless, the collections of Spanish and colonial laws continued to be applied in a supplementary manner.

The 19th century was a dynamic period in the development of the Colombian nation. It experienced several transformations of statehood, appearing as the Republic of New Granada, the United States of Colombia, and finally the Republic of Colombia. During this evolution, law enacted by the particular states predominated. In the 1850s and 1860s, in search of legal unification and the strengthening of their authority in the region, many Colombian states voluntarily adopted the Chilean Civil Code within their territories as the Civil Code of each state; it was later introduced as the unitary Civil Code throughout the entire Republic. Adapted to Colombian conditions, Chilean Code remains in force in Colombia to this day.

At the same time, Colombia's territories have been continuously inhabited by numerous indigenous peoples, which throughout the country's evolution have preserved their distinctiveness along with their own laws and customs. Their presence and individuality were legally recognized at the end of the 19th century through Law 89 of 1890. Its initial aim was to establish a "transitional state" that would enable the integration of indigenous communities into Colombia's state structure. However, due to resistance from indigenous communities, deep differences between their legal systems and Colombian law, as well as differences among the communities themselves, the state ultimately shifted its approach—from attempting to eliminate legal diversity to recognizing and supporting it. Since the adoption of the new Constitution in 1991, indigenous communities have been protected and allowed to develop autonomously.

The aim of this presentation is to outline the historical evolution of private law in Colombia, with particular emphasis on the influence of various legal systems: colonial Spanish influences, the peaceful adoption of the Chilean Civil Code, and the impact of the country's legal pluralism on the shape of its private law. Although Colombia cannot be described as an empire on a global scale, locally it constitutes a coordinated state organization exercising authority over a vast, culturally diverse territory. In the past, it was within the sphere of Spanish legal influence; it later transplanted Chilean law; and today it governs territories inhabited by diverse indigenous tribes with distinct legal systems and traditions. It therefore serves as an excellent case study of the interaction between legal systems and the influence of particular states' laws on the territories they control.

CAN DECOLONIAL PHILOSOPHY TRANSFORM LAW? SUMAK KAWSAY AND THE STRUGGLE AGAINST ANTHROPOCENTRISM IN ECUADOR

This paper examines the influence of global power structures and colonial legacies on legal development through the case study of Ecuador, focusing on the interaction between indigenous philosophy and modern legal frameworks. It argues that while colonial and postcolonial state formations – shaped by external models of governance, capitalism, and law – have significantly influenced Ecuadorian legal systems, indigenous epistemologies such as *sumak kawsay* have persisted and played a crucial role in processes of legal and political decolonization.

Historically, Latin American states, including Ecuador, emerged as political entities deeply embedded in colonial structures of power. These structures were not only political and economic but also epistemological, privileging Western legal paradigms based on individualism, property, and anthropocentrism. As highlighted in the literature, the Ecuadorian state has long functioned as an instrument of dominant elites, reproducing exclusionary and hierarchical systems inherited from colonial rule. This reflects a broader pattern of influence by global powers, where legal systems in postcolonial states often mirror Western models, reinforcing dependency and limiting alternative normative frameworks.

Against this background, the concept of *sumak kawsay* – commonly translated as “good living” – emerges as a counter-hegemonic paradigm. Rooted in indigenous cosmologies, it proposes a relational ontology in which humans, non-human beings, and nature are interconnected and mutually constitutive. Unlike Western legal thought, which relies on a strict separation between subject and object, culture and nature, *sumak kawsay* rejects these dualisms and instead envisions a holistic system of life based on reciprocity, solidarity and harmony.

Crucially, this concept has not disappeared despite centuries of colonization. Rather, it has survived as a living philosophy embedded in local practices and territorial struggles. *Sumak kawsay* functions as a tool of local decolonization, enabling indigenous communities to challenge the “coloniality of power” and to articulate alternative visions of law, governance, and social organization.

Its incorporation into political discourse – particularly during the Ecuadorian constitutional process of 2007–2008 – illustrates how indigenous knowledge systems can reshape state structures from within. One of the most striking manifestations of this influence is the recognition of the rights of nature in Ecuador’s 2008 Constitution. This development marks a significant departure from anthropocentric legal traditions and reflects the underlying principles of *sumak kawsay*, which conceive of nature not as an object of exploitation but as a subject of intrinsic value. The legal recognition of ecosystems, rivers, and forests as rights-bearing entities represents a paradigm shift that challenges dominant global legal norms.

Furthermore, this shift has had important implications for the emerging field of animal law. The Ecuadorian Constitutional Court’s jurisprudence, particularly in the *Estrellita* case, extends the logic of the rights of nature to non-human animals, recognizing them as part of nature and thus as potential subjects of rights. This development suggests a gradual move away from strictly anthropocentric legal frameworks toward a more inclusive, ecocentric or biocentric approach.

However, this transformation is far from complete. Legislative efforts, such as the proposed Organic Law on Animal Rights, reveal deep tensions between decolonial aspirations and entrenched anthropocentric and utilitarian paradigms. Despite its rhetoric of rights, the draft law often reproduces the very structures it seeks to overcome, allowing for the continued instrumentalization of animals and thus reflecting the persistence of dominant Western legal concepts. This illustrates the enduring influence of global power

structures on domestic law, even in contexts where alternative philosophies have gained formal recognition. The Ecuadorian case thus reveals a complex interplay between external influences and local resistance. On the one hand, global powers and colonial legacies have shaped legal systems in ways that prioritize economic growth, individual property rights, and human-centered perspectives. On the other hand, indigenous philosophies such as *sumak kawsay* have provided a normative foundation for challenging these paradigms and for imagining alternative legal orders.

This paper ultimately raises a broader theoretical question: to what extent is the contemporary relevance and strength of *sumak kawsay* linked to its role as a tool of decolonization? In other words, would this philosophy have maintained the same normative force in a fully globalized, capitalist world if it had not also functioned as a means of resistance against colonial and postcolonial domination? The Ecuadorian experience suggests that the resilience and transformative potential of *sumak kawsay* cannot be understood independently of its political function as a decolonial project.

In conclusion, the influence of great powers on law is neither uniform nor unidirectional. While global hegemonic structures have deeply shaped legal systems in postcolonial states, local epistemologies can persist, adapt, and even transform those systems from within. Ecuador provides a compelling example of how indigenous philosophy can challenge anthropocentrism, reshape legal categories, and open new pathways for the recognition of the rights of nature and animals. At the same time, it highlights the limits of such transformations in a global legal order still dominated by Western paradigms.

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР:

Са Правног факултета Универзитета у Београду:

- проф. др Нина Кршљанин, председник организационог одбора;
- проф. др Валентина Цветковић-Ђорђевић;
- проф. др Милош Станковић;
- проф. др Далибор Ђукић;
- асист. Уна Дивац;
- асист. Ђорђе Степић, секретар организационог одбора.

Страни чланови:

- доц. др Иљја А. Васиљев, Правни факултет Државног универзитета у Санкт-Петербургу;
- др Колман Денехи, Дандалшки технолошки институт / Институт за друштвене науке Универзитетског колеџа у Даблину;
- проф. Атина Димопулу, Правни факултет Националног и Каподистријског Универзитета у Атини;
- проф. др Томас Зимон, Правни факултет Универзитета у Бечу;
- проф. др Мирјана Мишкић, Правни факултет Универзитета у Бањој Луци;
- проф. др Марион Ревекамп, Хумболтов професор на Мексичком колеџу;
- проф. др Антонио Сакочо, Правни факултет Универзитета Ла Сапијенца у Риму.

ORGANIZING COMMITTEE

From the University of Belgrade Faculty of Law:

- Prof. Dr Nina Kršljanin, Chair of the Organizing Committee;
- Prof. Dr Valentina Cvetković-Đorđević;
- Prof. Dr Miloš Stanković;
- Prof. Dr Dalibor Đukić;
- Assistant lecturer Una Divac;
- Assistant lecturer Đorđe Stepić, Secretary of the Organizing Committee.

International members:

- Dr Coleman A. Dennehy, Dundalk Institute of Technology / Institute for Social Sciences, University College Dublin;
- Prof. Athina Dimopoulou, National and Kapodistrian University of Athens Faculty of Law;
- Prof. Dr Mirjana Miškić, University of Banja Luka Faculty of Law;
- Prof. Dr Marion Röwekamp, Humboldt Chair at El Colegio de México;
- Prof. Dr Antonio Saccoccio, Sapienza University of Rome Faculty of Law;
- Prof. Dr Thomas Simon, University of Vienna Faculty of Law;
- Ass. Prof. Dr Illya A. Vasilyev (Ильја А. Васиљев), Saint Petersburg State University Faculty of Law.